

МАТЕРИАЛИ
XIV МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ

БЪДЕЩЕТО ВЪПРОСИ ОТ СВЕТА
НА НАУКАТА - 2018

15 - 22 декември 2018 г.

Volume 8

Политология

История

Закон

Публичната администрация

София
«Бял ГРАД-БГ ОДД»
2018

То публикува «Бял ГРАД-БГ» ООД, Република България,
гр.София, район «Триадица», бул.« Витоша» №4, ет.5

Редактор: Милко Тодоров Петков

Мениджър: Надя Атанасова Александрова

Технически работник: Татяна Стефанова Тодорова

Материали за XIV международна научна практическа конференция,
Бъдещето въпроси от света на науката - 2018, 15 - 22 декември 2018 г.
Политология. История. Закон. Публичната администрация. : София.« Бял
ГРАД-БГ » - 84 с.

За ученици, работници на проучвания.

Цена 10 BGLV

ISBN 978-966-8736-05-6

© Колектив на автори, 2018

© «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2018

ПУБЛИЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Модерна технология за контрол

Слидзевская О.С.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МОТИВАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И ГРАЖДАНСКИХ СЛУЖАЩИХ

Для обеспечения эффективной деятельности органов государственной власти необходимо максимально полно использовать имеющиеся в них ресурсы. Человеческие ресурсы являются основой любой организации, главным ее капиталом. От уровня компетентности государственных служащих, их профессиональных знаний и навыков, внутренней готовности к труду зависит качество принятия управленческих решений. А это, в свою очередь, напрямую влияет на социально-экономическое развитие страны. Ввиду того что на сегодняшний день Россия входит в число стран, имеющих низкий уровень эффективности государственного управления, качества публичных услуг и человеческого потенциала в целом, необходимость внедрения эффективной системы мотивации государственных служащих, ориентированной на повышение качества их труда, является стратегически важной задачей государства. Для этого необходимо серьезное теоретическое осмысление феномена мотивации в рамках государственной службы. Главная задача управления кадрами государственной службы — ориентация работников на достижение целей организации и получение от них максимальной отдачи. Путь к эффективному управлению человеком лежит через понимание его мотивации. Мотивация — это процесс побуждения себя и других к деятельности для достижения личных целей или целей организации. Зная то, что движет человеком, какие мотивы лежат в основе его действий, можно построить управление трудовой деятельностью государственного служащего таким образом, что он будет выполнять свои обязанности наилучшим образом.

Мотивация труда — это стремление работника удовлетворить потребности посредством трудовой деятельности. Поэтому можно сделать вывод о том, что суть мотивации сотрудников в современном менеджменте состоит в познании и реализации путей их личных интересов, предоставлении им возможностей реализовать себя в процессе достижения целей организации. Стимулирование труда — это метод воздействия на трудовое поведение работника через мотивацию. Выделяют два вида методов стимулирования труда: материальные и нематериальные методы. К материальным методам можно отнести оплату труда, денежные вознаграждения в виде премий и бонусов, участие в прибылях и другие. Данный вид стимулирования труда, который также трактуется как прямая материальная мотивация, считается одним из самых эффективных. Материальные стимулы повышают инициативу работников, увеличивают уровень удовлетворенности от работы, привлекают потенциальных сотрудников. На государственной службе это выражается в основных и дополнительных государственных гарантиях. Среди них можно выделить предоставление выходных дней и нерабочих праздничных дней, а также ежегодных оплачиваемых основного и дополнительных отпусков. Денежное содержание является основным средством материального обеспечения и стимулирования профессиональной служебной деятельности, поскольку законодательство накладывает определенные ограничения и запреты на возможность получения государственными служащими иных доходов помимо основного места работы. Среди нематериальных методов стимулирования труда выделяют организационные и моральные. Первые подразумевают привлечение сотрудников в процесс принятия решений, делегирование полномочий, обогащение труда. Моральные методы стимулирования включают в себя объявление благодарности, награждение дипломами, грамотами или благодарственными письмами, вывешивание фотографии на доске почета. На государственной службе существуют особые виды нематериальных поощрений, такие, как присвоение почетных званий, награждение знаками отличия, орденами и медалями Российской Федерации. Сегодня мотивация сотрудников

занимает одно из центральных мест в управлении персоналом, поскольку она выступает непосредственной причиной их поведения. Однако даже за тысячи лет до того, как слово «мотивация» вошла в лексикон руководителей, было хорошо известно, что можно воздействовать на людей для успешного выполнения ими задач организации. В первоначальных теориях предпринимались попытки построить универсальную модель мотивации и применить ее к любому работнику в любое время. Содержательные теории базируются на идентификации внутренних факторов, то есть потребностей, заставляющих людей поступать тем или иным образом. Наиболее популярной из данных теорий является концепция А. Маслоу, в центре которой — пять групп потребностей индивидов в виде пирамиды, обуславливающей, что потребности более высокого уровня невозможно удовлетворить до тех пор, пока человек нуждается в потребностях более низкого уровня. В основании пирамиды — физиологические потребности, далее потребности в безопасности, социальные потребности, престижные потребности, на пике пирамиды — духовные потребности. На основе данной модели руководству необходимо проводить постоянное «наблюдение» за государственными служащими и активно реагировать на выявленные потребности. Дэвид МакКлелланд выделил потребности исключительно высшего уровня: потребности в успехе, власти и причастности. Согласно данной модели, государственным служащим, которые стремятся к успеху и причастности, необходимо ставить сложные задачи, делегировать больше полномочий, создавать условия для обратной связи, участия в принятии решений и внутриорганизационных коммуникациях. В соответствии с двухфакторной теорией мотивации Ф. Херцбергера у индивида имеются две иерархии потребностей: гигиенические факторы, связанные с условиями труда и мотивирующие, связанные с «внутренними потребностями». Так, в организации должен быть составлен список гигиенических и мотивирующих факторов, затем государственные служащие должны самостоятельно выбрать наиболее важные из них, которые будут удовлетворены в первую очередь. Теория ожидания В. Врума базируется на

положении о том, что наличие активной потребности не является единственным необходимым условием мотивации человека на достижение определенной цели. Согласно подходу Врума все ожидания индивидов можно разделить на ожидания того, что усилия дадут желаемые результаты, ожидание того, что результаты принесут соответствующее вознаграждение, а также ожидаемая ценность вознаграждения. Поэтому руководству необходимо формировать высокий, но реалистичный уровень результатов, ожидаемых от подчиненных, и убедить их в том, что они могут их добиться, если приложат силы. Теория справедливости, предложенная С. Адамсом предполагает экономический обмен между работодателем и работником: работник «входит» в организацию со своим человеческим капиталом, который позволяет ему повышать результативность организации, в ответ организация предоставляет ему вознаграждение, безопасность и удовлетворенность своей деятельностью. Основной вывод теории справедливости состоит в том, что до тех пор, пока люди не начнут считать, что они получают справедливое вознаграждение, они будут стремиться уменьшать интенсивность труда. Л. Портер и Э. Лоулер разработали комплексную теорию, включающую элементы теории ожидания и теории справедливости. В их модели фигурирует пять переменных: затраченные усилия, восприятие, полученные результаты, вознаграждение, степень удовлетворения. Согласно данной модели, достигнутые результаты зависят от приложенных сотрудником усилий, его способностей и характерных особенностей, а также осознания им своей роли. Один из наиболее важных выводов Портера и Лоулера состоит в том, что результативный труд ведет к удовлетворению. Разработка эффективной системы мотивации, содержащей различные методы стимулирования государственных служащих, а также постоянный мониторинг их потребностей, обеспечат высокое качество деятельности института государственной службы в стране.

ИСТОРИЯ

Испанкулова Г. А.

М.Х.Дулати атындағы Тараз Мемлекеттік университеті

ҰЛТТЫҚ САНАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ КӨЗДЕРІ

XXI ғасыр әлемнің жаһанданумен басталып, әлем халықтарын ұлттық санадан айыра бастады. Оны күнделікті ғаламтордан көріп жүрміз. Көптеген ұлттар мен ұлыстар өздерінің ұлттық салт-дәстүрін ұмытып батыстың даңғазы әуеніне еліктеп өздерінің кім екенін ұмытып кетуде. Бұл ықпалдың салқындығы бізге де әсерін тигізуде. Оған себеп жастардың ажырасушылығының көбейуі, жаңа туған сәбилерді кез-келген жерге лақтырып кетушілік, темекі, есірткі, насыбай шегушілердің көбеюі, жастардың үлкендерді сыйламауы, басқа дінге кетушілердің санының артуы, қылмыс пен жемқорлықтың көбеюі т.т. Кеше ата –баба сыйлап өскен қазақ едік, бүгін не болдық, қайда барамыз, ертеңгі күніміз не болмақ, алдымыз бұлыңғыр белгісіз тұйыққа тіреліп тұрғандаймыз. Неге мұндай күйге түстік, кім кінәлы, қалай бұл жолдан шығуға болады. Бәріне қоғам мен әлеуметтік теңсіздік, адам санасының, білімнің төмендеуі деп ойлаймын. Қазақ зиялылары қайда кетті, неге үнсіз ... .. ? Ең бірінші отбасылық тәрбиеден айрылды. Оған басты себеп нарықтық экономиканың басталып, жаппай жұмыссыздықтың көбейуі халықты күн көріс үшін базарға шығарды да, балалар қараусыз қалып, оларды көше мен теледидар тәрбиеледі. Осы аралықта тәрбиені қолдан босатып алдық, көп нәрселерден айырылып қалдық. ең бастысы өзімізше тәуелсіз мемлекет құрғанымыз. Мемлекетімізде көптеген өзгерістер болды. Бірақта рухани байлығымыз, санамыз төмендеуде. Қазақтың болашағы үшін еңбек етушілер саусақпен санарлықтай деп ойлаймын. Бәрі тек қара басы үшін еңбек етуде. Халық бөлек, үкімет бөлек күндерін көруде. Үкімет мемлекеттің басты ресурсы адамдарға, оның ішінде халықтың санын көбейтетін аналарға жағдай жасау керек. 1911 жылғы санақта қазақтардың саны 8 миллион болған екен, сол сан әлі сол күйінде қалып отыр. Сондай сандағы арабтар бізден он есе көбейіп бәрі байлықтың ортасында шылқып отыр. Ал, біздер қайыршының күйін кешудеміз. Халықтың жағдайы түзелмей, олардың бойына ұлттық сананы ендіру

туралы әңгіме бос сөз болып қала береді. Кеңес үкіметі кезіндегі адамдардың бойынан ұлттық сананы табуға болатын еді, қазір жоқтың қасы деуге болады. Ұлттық сананы қалыптастыру үшін біз тарихымызды жақсы білуіміз керек. Қазақ тарихында ақтандақтар өте көп, қайта жазылуы тиіс. Сонда да ғасырлар бойы ата-баба салт-дәстүрін сақтап келген ел едік, қазір содан айрылып барамыз. Кеше ғана үкіметтің 16 жастан асқан қыздарға мүшеқап киюге рұхсат беруі азғындыққа апарар жол деп ойлаймын. Одан да жастарға дұрыс тәрбие беру туралы заң шығарып, соған бағынуға байланысты іс-шаралар өткізейік десе жұрттың бәрі құптар еді. Қарап отырып елімнің ертеңі не болар екен деген ой мені жиі мазалайды. Дүние кезек демекші заман әлә де оңалар деп ойлаймын. Маған салса баланы құрсақтан бастап тәрбиелеу керек. Болашақ ана дұрыс тамақтанып, отбасында кикілжіңге жол бермей баланың дамуына көп көңіл бөліп, жақсы музыка тыңдап, іштегі баламен сөйлесу керек. Ол бәрін сезеді. Бала өмірге келген соң, дәрет алып, жақсы көңіл-күймен дұрыстап емізу керек. Дені дұрыс ұрпақ алғымыз келсе. Өсе келе баланың аузына тамақ тыға бермей, дүние танымын кеңейтуге мән беруіміз керек. Қойған сұрақтарына ерінбей жауап беруге тиіспіз. ерте еңбекке баулып, мадақтап отырсақ, бала жақсы жолмен жүреді. Баланы барлық іске араластырып, бақылау жасап, өзің үлгі-өнеге көрсетіп отырсаң одан иманды, мейірімді, адамгершілігі мықты азамат шығады. Бала тәрбиесін мықтап қолға алу үшін үкімет аналарға қамқорлық жасауы тиіс. Бала 12-14 жасқа келгенше анаға жарты күндік жұмыс берсе біз нағыз өркениетті елдердің өрендерін өсіріп шығарамыз. Үкіметтегілер өз қамдарын ойлағанша халыққа бет бұратын кезеңі келді ғой. Енді білім саласын жөнге келтіру керек. Кітаптарды кеңес үкіметі кезіндегідей оқып, түсінуге жеңіл болатындай етіп шығарса балаларымыз қазіргідей қиналмайды. Мұғалімдерді де қайта дайындықтан өткізіп, мектепке іріктеп алып, сабақ беруін, тәрбие жұмысын қалай өткізетінін бақылап отыру керек. Балаларды жаттандылыққа емес, өз ойын айтуға бағыттап, проблемалық сұрақтар арқылы ой өрісін дамыту қажет. Ол үшін әдеби кітаптарды оқытып, талқылап отыру да көп көмек береді. Болашақ мамандықты таңдау мақсатында еңбек ардагерлері, ғылым, мәдениет адамдарымен кездесулер өткізіп, өндіріс орындарына саяхат жасауды ұйымдастырған жөн. Ол кездесулер баланың жан-жақты азамат болып өсуіне көп көмегін тигізеді. Көп нәрсені өз көзімен көріп өскен балада ұлттық сана

қалыптасып, елін, жерін сүйетін нағыз адамгершілігі зор, иманды азаматтар шығады. Нағыз еліміздің патриоттары пайда болады.

1. «Қазақ» газеті / Бас редактор Ә. Нысанбаев. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, 1998. – 560 бет.

2. «Түркілік тәрбие» антологиясы. – Алматы: Интеллсервис, 2013. – 1004 –бет.

3. Аймауытов Ж. Бес томдық шығармалар жинағы. 5-ші том. Алматы: Ғылым, 1999 ж.

ПОЛИТОЛОГИЯ

Глобални проучвания

Балбаева Ж.К.

Магистрант 2-го года обучения, факультет востоковедения, КазНУ им. аль-Фараби

г. Алматы, Республика Казахстан; e-mail: sitar82@mail.ru

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ФАКТОР В СТРАТЕГИИ ИНДИИ

Аннотация. В статье рассматриваются потребности Индии, связанные с необходимостью обеспечить энергетическую безопасность. Утверждается, что для обеспечения энергетической безопасности и в конечном счете стабильности в мегарегионе необходимо создать механизм межрегионального сотрудничества. Не опираясь на идею межрегионального сотрудничества, основанного на взаимозависимости, нельзя говорить и о безопасности в более широком смысле слова.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, энергосбережение, ресурсы и факторы производства.

Энергетическая безопасность является главным элементом в обеспечении экономической безопасности. Как заявил премьер-министр Индии М. Сингх: «Энергетическая безопасность является для Индии важным элементом экономической безопасности после продовольственной безопасности»[9]. Для обеспечения энергетической безопасности формируется энергетическая политика. Энергетическая политика – это последовательность действий государства по реализации важнейших стратегических ориентиров развития энергетики. Стратегическими ориентирами долгосрочной государственной энергетической политики является экологическая и энергетическая безопасность[1,с.16]. Главными факторами, определяющими энергетическую стратегию Индии, являются:

- рост потребления основных энергетических ресурсов (уголь, нефть, газ, электроэнергия). Потребление растет более быстрыми темпами, чем производство, что приводит к их дефициту и соответственно к росту импорта.

Так, согласно данным МЭА, к 2030 г. импорт угля вырастет до 36%, нефти – до 94%, природного газа – до 66% [2, с. 441];

- конъюктура цен на нефть. Цены на нефть влияют на цены на другие энергетические продукты (природный газ, уголь и электроэнергию), что негативно отражается на экономике Индии в условиях увеличения импорта. Рост цен на нефть в 2000-2008 гг. оказал влияние на торговый баланс Индии, создав дефицит во внешней торговле. Так повышение цен на нефть на 10 долл. за баррель сокращает темпы роста экономики нетто-импортеров на 1%. Импорт нефти в Индии увеличился с 82 млн. тонн в 2002 г. до 132,8 млн. тонн в 2008 г. и до 163,6 млн. тонн в 2016 г., в стоимостном выражении при росте цен на нефть марки Brent с 25,2 долл. за баррель до 97,26 долл. в 2008 г. и 79,5 долл. в 2016 г. импорт нефти вырос с 16,9 млрд. долл. до 77,4 млрд. долл. и до 101,3 млрд. долл. соответственно [3, с. 9, 25]. Хотя в торговом балансе газ и уголь не играют заметной роли, но с ростом импорта данных продуктов увеличивается и их стоимость;

- угроза срыва поставок нефти и газа под влиянием комплекса вышеуказанных экономических, социально-политических, техногенных и природных факторов в странах, экспортирующих углеводороды в Индию.

С целью обеспечения энергетической безопасности в Индии разработана долгосрочная энергетическая стратегия. Основными документами, отражающими долгосрочную энергетическую политику Индии, являются Vision 2020, Hydrocarbon Vision 2025 и доклад плановой комиссии Integrated Energy Policy. Так, согласно Hydrocarbon Vision 2025 и Integrated Energy Policy, основными направлениями внутренней энергетической политики Индии до 2025 г. являются:

- либерализация внутреннего угольного и нефтегазового сектора с целью привлечения инвестиций и технологий как иностранных, так и отечественных компаний, в особенности в технологически сложные проекты (глубоководные нефтегазовые месторождения);

- оптимизация производства и потребления угля, нефти, газа и электроэнергии;

- развитие внутреннего производства нефти и газа путем разработки новых месторождений углеводородов на ранее неосвоенных нефтегазовых бассейнах;

- разработка некондиционного газа (каменноугольный газ или метан, гидраты газа и сланцевый газ);

- стимулиране развитие предприятия, внедряющих энергоэффективные и экологически чистые производства;
- развитие нефтегазовой инфраструктуры (терминалов по сжижению газа, трубопроводов и т.д.);
- создание стратегических резервов нефти и нефтепродуктов;
- проведение рациональной тарифной и ценовой политики.
- развитие атомной энергетики;
- стимулирование развитие возобновляемой энергетики.

Приоритетами внешней энергетической стратегии Индии являются:

- диверсификация импорта нефти (расширение географии источников поставок нефти от преимущественного импорта с Ближнего и Среднего Востока в другие регионы – Африку, Латинскую Америку, Юго-Восточную Азию и Центральную Азию);
- продвижение индийских энергетических компаний в разработке нефтегазовых месторождений в Африке, Латинской Америке, Юго-Восточной Азии, на Ближнем и Среднем Востоке и странах СНГ (межгосударственные соглашения, создание совместных компаний, консорциумов, многостороннее сотрудничество с транснациональными компаниями);
- расширение географии экспорта нефтепродуктов из стран Южной Азии в Африку, на Ближний Средний Восток, Юго-Восточную Азию и Латинскую Америку;
- увеличение импорта сжиженного газа с Катара и в перспективе с Ирана;
- участие в межрегиональных трубопроводных газовых проектах (Туркменистан-Афганистан-Пакистан-Индия, Иран-Пакистан-Индия, Катар-Пакистан-Индия, Мьянма-Бангладеш-Индия);
- расширение сотрудничества с США, странами ЕС, Россией, Канадой и Международным атомным агентством в развитии атомной энергетики;
- участие в гидроэнергетических проектах в Бутане, Непале, Таджикистане, и в перспективе, в Кыргызстане с целью импорта электроэнергии в Индию [4, с. 2-20; 27, 20, с. 157-167; 21, с. 72-83].

Внешняя и внутренняя энергетическая политика в Индии регулируется Министерствами угля, нефти и газа, возобновляемой энергетики, а также Департаментом атомной энергии в сотрудничестве с Министерством иностранных дел, Министерством обороны и Министерством финансов. Для успешной

координации вышеназванных ведомств был создан Энергетический координационный комитет (ЕСС), возглавляемый премьер-министром. В задачи ЕСС входит не только координация действий вышеназванных ведомств, но и формирование и реализация общей энергетической стратегии [5, с. 111].

В заключении нужно отметить, что стимулом для процесса регионального урегулирования должна послужить и растущая взаимозависимость стран региона в сфере обеспечения энергетической безопасности. Сотрудничество Индии со странами региона, прежде всего, с Пакистаном и Бангладеш, является одним из способов решения этой проблемы. Таким образом, национальные интересы Индии, связанные с обеспечением энергетической безопасности страны, соответствуют интересам региональной безопасности. Здесь следует отметить, однако, что наличие большого числа препятствий, прежде всего, военно-политического характера на пути налаживания взаимодействия в энергетической сфере в рамках Южной Азии, пока вынуждает Индию обращаться к внерегиональным партнерам, таким как Катар, Иран, а также государствам Центральной Азии.

Литература

1. Hoyt Timothy D. India and the Challenge of Global Terrorism: The `Long War` and Competing Domestic Visions // Indian Foreign Policy in an Unipolar World / ed. by Harsh V. Pant. - London: Routledge, 2009. – P. 73-99.
2. World Energy Outlook. International Energy Agency. – 2016 // <http://www.worldenergyoutlook.org/media/weowebiste/2016/WEO2016.pdf>
3. India Hydrocarbon Vision: 2025 // Energy and Diplomacy / ed. by I.P. Khosla. - New Delhi, 2006. – P. 158-168.
4. Vision 2020: Sustainability of India's Material Resources / ed. by R.K. Pachauri, Pooja Mehrotra. - New Delhi, 2006 // http://planningcommission.nic.in/reports/genrep/bkrap2020/13_bg2020.pdf
5. Integrated Energy Policy. Report of the Expert Committee. Government of India. Planning Commission. - New Delhi, 2005 // <http://planningcommission.nic.in/reports/genrep/intengpol.pdf>

Залесский Б. Л.

Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – ФРАНЦИЯ: СИСТЕМА ПОЧЕТНЫХ КОНСУЛЬСТВ

В Республике Беларусь существующий формат почетных консульств рассматривают как важный и эффективный инструмент расширения белорусского присутствия за рубежом, «поиска новых возможностей для экономического роста, новых партнеров для реализации новой стратегии по обеспечению планомерной диверсификации внешней торговли» [1, с. 4]. Интересный опыт создания целой системы подобных структур в одном государстве накоплен Посольством Республики Беларусь во Франции. По мнению руководителя белорусской дипломатической миссии в этой европейской стране П. Латушко, именно «через почетные консульства, через региональный контакт мы можем развивать экономические связи» [2]. Вот почему «открытие почетных консульств – важный и нужный инструмент для активизации диалога между людьми и странами» [3].

Напомним, что первое почетное консульство Беларуси во Франции открылось в 2015 году в Лионе – одном из крупнейших административно-территориальных, политических, экономических и культурных региональных центров Франции, в агломерации которого насчитывается 1 миллион 253 тысячи жителей и с которым Беларусь имеет давние исторические связи. Деятельность почетного консула в Лионе осуществляется в консульском округе, который включает в себя регион Рона-Альпы, а главной задачей является «содействие развитию экономического сотрудничества через контакты деловых кругов двух стран, реализация совместных проектов в области культуры и образования, консульско-правовая помощь гражданам Беларуси» [4]. Уже в 2016 году по инициативе почетного консула в этом регионе было подписано соглашение о сотрудничестве между Белорусским государственным педагогическим университетом имени М. Танка и Высшей школой преподавательского состава и образования Академии Лиона.

Второе почетное консульство Беларуси во Франции открылось в октябре 2017 года в городе Бордо, территорией деятельности которого стал регион Новая Аквитания – третий по величине внутреннего валового продукта в этой стране. Первостепенный проект, за реализацию которого сразу взялась новая структура, – изучение возможности «экспортных поставок продукции стеклозавода “Неман”, а также минеральной воды белорусских предприятий» [5]. Кроме того, велик потенциал сотрудничества белорусских партнеров с этим регионом Франции в сельском хозяйстве, машиностроении, в научной и образовательной сферах.

В декабре 2017 года уже третья аналогичная структура появилась в Марселе – одном из самых крупных промышленных, научных и культурных центров Франции, втором по численности населения городе страны. Свою деятельность почетное консульство в Марселе распространило на округ, который «включает департаменты Буш-дю-Рон, Вар, Верхние Альпы, Воклюз, Альпы Верхнего Прованса региона Прованс-Альпы-Лазурный берег» [6], являющегося в целом одним из ключевых торгово-экономических французских регионов. Его внутренний валовой продукт превышает 150 миллиардов евро.

Четвертым французским городом, где в декабре 2018 года открылось еще одно почетное консульство Республики Беларусь, стал Биарриц, расположенный на юго-западе Франции около границы с Испанией, в историческом регионе Новая Аквитания, и омываемый водами Бискайского залива. С 1912 года он имеет официальный статус климатического и бальнеологического курорта Франции и знаменит своим мягким климатом, песчаными пляжами, нетрадиционной медициной и минеральными водами. Вот почему «занятость населения Биаррица связана, главным образом, с туристическим сектором» [7].

Кроме того, белорусская сторона планирует открыть еще ряд почетных консульств в нескольких французских городах, в том числе в Меце – «одной из региональных столиц Франции. Возможно, это произойдет в 2019 году» [3]. Здесь уместно напомнить, что Мец – это “экономическое сердце” региона Лотарингия на северо-востоке Франции, который является лидером в стране по добыче железной руды и каменного угля, выплавке чугуна и стали и для которого характерны многообразные связи с Германией: «Именно в эту соседнюю страну ежедневно отправляются на работу тысячи жителей Лотарингии <...>, именно отсюда продают значительную часть своей продукции продолжающие успешно функционировать промышленные предприятия» [8].

И еще одна деталь: Франция также видит в формате почетных консульств важный инструмент продвижения своих национальных интересов в Беларуси. Об этом свидетельствует хотя бы тот факт, что в октябре 2014 года почетное консульство этой страны открылось в белорусском Бресте, выбор которого нельзя назвать случайным. По мнению французской стороны, географическое расположение Бреста на границе с Европейским союзом, а также «статус города, пожалуй, самого главного на автомобильной оси, соединяющей Париж с Москвой, является неоспоримым преимуществом и создает все необходимые предпосылки для глубинных постоянных обменов» [9].

Литература

1. Залесский, Б. Грани устойчивого партнерства. Часть II / Б. Залесский. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018. – 112 с.
2. Стенограмма интервью Чрезвычайного и Полномочного Посла Республики Беларусь во Франции Павла Латушко программе “Картина мира” на телеканале “РТР-Беларусь” (12 декабря 2015 г.) [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/d0ab2a8cf81749f7.html>
3. Интервью Чрезвычайного и Полномочного Посла Республики Беларусь во Французской Республике П. Латушко агентству “Минск-Новости” (26 октября 2018 г.) [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <http://mfa.gov.by/press/smi/b683fba5967f5743.html>
4. Почетное консульство Беларуси открылось во французском Лионе [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <https://www.belta.by/society/view/pochetnoe-konsulstvo-belarusi-otkrylos-vo-frantsuzskom-lione-173804-2015>
5. Во французском Бордо открыто почетное консульство Беларуси [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <https://naviny.by/new/20170930/1506782954-vo-francuzskom-bordo-otkryto-pochetnoe-konsulstvo-belarusi>
6. Об открытии Почетного консульства Беларуси в г. Марселе [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <http://france.mfa.gov.by/be/embassy/news/a7c1eb9186dc9eb8.html>
7. Город Биарриц во Франции [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <http://www.gorodamira.biz/goroda/159-gorod-biarric-vo-francii.html>
8. Калдоя, Э. Мец, может быть, лучше, чем Страсбург / Э. Калдоя // [Электронный ресурс]. – 2014. URL: <https://rus.postimees.ee/3034997/mec-byt-mozhet-luchshe-chem-strasbourg>
9. 24 октября в Бресте открылось почетное консульство Франции [Электронный ресурс]. – 2014. – URL: <https://by.ambafrance.org/24-oktyabrya-v-Breste-otkrylos>

Шабает Ю.Н.

*Национальный университет обороны имени Первого Президента
Республики Казахстан - Елбасы, г. Астана*

К ВОПРОСУ ОБ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЯХ РАЗВИТИЯ ВОЕННОЙ НАУКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Стратегия «Казахстан-2050» - это есть последовательная и предсказуемая внешняя политика - продвижение национальных интересов и укрепление региональной и глобальной безопасности. Шестой приоритет из Послания народу Казахстана от Президента Республики Казахстан от 2012 года.

Основными направлениями развития военной науки являются: Стратегия национальной безопасности, Военная доктрина, Концепция строительства и развития Вооруженных Сил, других войск и воинских формирований (далее - Концепция), Международные договора в области военного сотрудничества и другие.

Важным направлением деятельности государства, осуществляемым в интересах обеспечения военной безопасности и укрепления обороноспособности страны, является развитие военной науки через Высшие военные учебные заведения и их НИИ.

Ориентирами в развитии военной науки служат задачи, определенные в нормативных правовых актах, стратегических и программных документах в области военной безопасности государства [1].

В ходе уточнения направлений развития военной науки в Казахстане, учитывалось, что задачи стратегических и программных документов в области военной безопасности скоординированы с Планом обороны страны и включают мероприятия, проводимые в мирное время и с нарастанием военных угроз в интересах подготовки всех сфер государства к обороне.

Результаты исследования показали, что сегодня в Казахстане выстроена единая, взаимосвязанная система государственного и военного планирования, определяющая четкие цели и задачи в области военной безопасности страны и позволяющая определить приоритеты в развитии военной науки.

В целом, развитие военной науки и военно-научной деятельности должно соответствовать таким целям стратегических документов, как:

- последовательная и предсказуемая внешняя политика, то есть продвижение национальных интересов и укрепление региональной и глобальной безопасности в соответствии с 6-м приоритетом Стратегии «Казахстан-2050». Новый политический курс состоявшегося государства [2].

- повышение военного потенциала государства - с учетом цели Стратегии национальной безопасности страны в области военной безопасности [3].

- повышение боевой мощи Вооруженных Сил, других войск и воинских формирований для адекватного реагирования на вызовы и военные угрозы, поддержание их в постоянной боевой и мобилизационной готовности к решению задач обеспечения внутренней стабильности в стране, военной безопасности и обороны Казахстана, в соответствии с целью Концепции [4].

Военно-научные исследования в ВВУЗ и НИИ должны обеспечить решение научных проблем по направлениям деятельности государства, определенным в Военной доктрине Республики Казахстан, в том числе в военно-политической, военно-стратегической и военно-экономической сфере, развитию военной организации Казахстана [5]:

В военно-политической сфере, приоритетными направлениями должны являться:

- разработка методик оценки и прогнозирования военно-политической обстановки в мире, выявления источников военных угроз;

- определение целей и направлений партнерства и сотрудничества с другими государствами и международными организациями в интересах формирования международной системы безопасности и снижения значимости военной силы в разрешении межгосударственных и внутригосударственных противоречий;

- разработка форм и способов применения политико-дипломатических, экономических, правовых, информационных и других невоенных средств для предупреждения военных угроз;

- выработка мер по поддержанию военного потенциала и военной мощи государства на уровне, обеспечивающем сдерживание от агрессии;

- разработка предложений по усилению взаимодействия между странами в области международной безопасности в рамках Организации Объединенных Наций

(далее - ООН), Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (далее - ОБСЕ), участию Казахстана в миротворческой деятельности;

- выработка мер по развитию системы коллективной безопасности в рамках Организации Договора о коллективной безопасности (далее - ОДКБ) и Шанхайской организации сотрудничества (далее - ШОС), укреплению мер доверия и др.

В военно-стратегической сфере - разработка предложений и мер по:

- поддержанию боевой готовности Вооруженных Сил, других войск и воинских формирований и мобилизационной готовности государства;

- охране воздушного пространства и прикрытию границы государства;

- защите национальных интересов страны в территориальных водах (море) и в казахстанской части континентального шельфа Каспийского моря;

- охране государственных и военных объектов;

- обеспечению режима чрезвычайного положения, предупреждению и ликвидации чрезвычайных ситуаций социального, природного и техногенного характера, предотвращению и пресечению диверсий и террористических актов;

- локализации и пресечению пограничных инцидентов на границе, а также локализации и разрешению вооруженных конфликтов;

- стратегическому сдерживанию от агрессии, применения военной силы и «гибридных» методов борьбы при разрешении противоречий;

- обеспечению готовности Вооруженных Сил к стратегическому развертыванию, ведению стратегических действий, участию в миротворческих и гуманитарных операциях, выполнению задач и мероприятий в соответствии с международными договорами.

В военно-экономической сфере - разработка предложений по подготовке финансово-экономической системы к функционированию в период военного положения и военное время, совершенствованию государственной военно-технической политики, развитию оборонно-промышленного комплекса (далее - ОПК) страны.

В развитии военной организации Казахстана - разработка предложений в интересах поддержания боевой готовности Вооруженных Сил, других войск и воинских формирований, мобилизационной готовности страны, расширения участия Республики Казахстан в обеспечении международной безопасности.

Одной из наиболее актуальных научных задач является уточнение общих основ (общей теории) военной науки, служащей фундаментом и основанием для

определения состава ее частных теорий, объекта и предмета их познания. Решение задачи позволит уточнить структуру военной науки в Казахстане и определять направления развития военно-научной мысли.

Уточненная структура разделов военной науки в интересах Вооруженных Силах впервые была предложена в 2011 году Научным центром Национального университета обороны и включена в Инструкцию по организации научной работы [6], в том числе: - общая теория военной науки; - теория военного искусства; - теория военного строительства; - теория управления войсками; - теория видов вооруженных сил, родов войск; - теория территориальной обороны; - теория военной экономики страны и тыла вооруженных сил; - теория вооружения и военной техники; - теория воинского обучения и воспитания; - военная история.

Проведенная Научным центром работа по совершенствованию научной деятельности позволила уточнить мероприятия планирования и организации научной работы в подразделениях, научных организациях и военных учебных заведениях Вооруженных Сил.

В целях выработки единых взглядов в Вооруженных Силах на развитие военной науки, в 2012 году Научным центром Национального университета обороны разработана Стратегия развития военной науки в Вооруженных Силах Республики Казахстан до 2020 года [7].

В ней целью развития военной науки определяется совершенствование и активизация проведения научных исследований, направленных на обеспечение военной безопасности Казахстана.

Задачами развития военной науки в Вооруженных Силах Казахстана являются: - выработка направлений развития военной науки;

- построение рациональной структуры научных подразделений;
- подготовка научных кадров по наиболее приоритетным направлениям с учетом современных требований к уровню подготовки научных работников;
- развитие научного и научно-технического потенциала;
- направление научной и научно-технической деятельности на развитие теории и практики военного дела, ВВТ, военное строительство и подготовку Вооруженных Сил к обеспечению военной безопасности страны.

В отличие от выбора приоритетных направлений научных исследований, в организации военно-научной деятельности отмечается целенаправленная работа. Некоторые реализованные на сегодня мероприятия предусматривались в Стратегии

развития военной науки от 2012 года. Среди них создание научно-исследовательских институтов по проблемам военной науки в Вооруженных Силах, увеличение числа обучаемых в докторантуре по направлениям военной науки, создание национального научного совета (далее - ННС), включающего направления военной науки и осуществляющего грантовое и программно-целевое финансирование военно-научных исследований.

Новыми инициативами стали создание Совета оборонных исследований (далее - СОИ) при Министерстве обороны, позволившего кроме грантового и программно-целевого, осуществлять бюджетное финансирование исследований в области военной науки, а также формирование в Национальном университете обороны военно-научного взвода.

В целях обоснования основных направлений развития военной науки в Республике Казахстан, в ходе исследования изучен опыт зарубежных стран в развитии военно-научной деятельности и отмечено, что данному направлению за рубежом уделяется особое внимание. Результаты анализа показывают, что в мировой практике распространены две основные модели организации военно-научной деятельности.

Первая модель характерна для государств (Японии, Германия), в которых на развитие военно-научной деятельности выделяется не более 10 % от объема финансовых средств, направляемых на научные разработки. Приоритет в этих странах, как правило, отдается повышению конкурентоспособности экономики, поэтому доля государственных средств на развитие военной науки небольшая. Кроме того, модель отличается высокой координирующей ролью государства в выборе приоритетов военно-научных исследований.

Вторая модель характерна для стран (США, Великобритания), в которых на военно-научные разработки выделяется до 75 % государственных средств, направляемых на науку. В этих странах существует высокая востребованность в других сферах государства в результатах военно-научных исследований. Особенностью этой модели является широкое участие государственных организаций и учреждений, частных компаний, а также индивидуальных предпринимателей в практической реализации военно-научных проектов силовых структур и их финансировании, что позволяет снизить расходы бюджета на развитие военных технологий.

В вопросах развития военно-научной деятельности, в ведущих странах мира отмечаются следующие приоритеты:

- формирование военно-научных кадров нового поколения, способных творчески мыслить и понимать процессы в развитии военного дела;

- развитие системы управления военно-научной деятельностью, создание координационных органов при правительствах по проблемам национальной безопасности и обороны;

- использование различных форм финансирования для военно-научных исследований с предоставлением льгот и государственным регулированием заказов на военную продукцию;

- расширение задач и полномочий военных научно-исследовательских институтов для привлечения к исследованиям талантливых ученых и экспертов учебных заведений, научных организаций.

При этом наблюдается тенденция расширения направлений подготовки военно-научных кадров в результате уточнения положений теории военной науки, разработки мер по противодействию «гибридным» методам борьбы противника и развитию технологического потенциала в интересах создания современного и перспективного вооружения и военной техники.

Анализ деятельности оборонных организаций ведущих стран показывает, что в развитии их деятельности существуют следующие тенденции: приоритет отдается аэрокосмической, ракетной и электронной промышленности; доля участия гражданского сектора в военно-научных проектах повышается; мелкие предприятия ОПК консолидируются и поглощаются более крупными; развитие военно-научных технологий зависит от потребностей в них на внутреннем рынке.

На основании результатов исследований, в научном проекте определены такие направления развития военной науки в Республике Казахстан, как:

- открытие отделения военной науки при Национальной академии наук Республики Казахстан в целях развития военно-научной деятельности в стране и организации взаимодействия с научными школами по другим направлениям науки при выполнении исследований в области военной безопасности;

- образование отдельного закрытого национального научного совета по направлениям военной науки для целевого использования выделяемых средств на научные исследования в области военной безопасности и обороны страны;

- уточнение общей теории военной науки с учетом специфики военной деятельности в Казахстане, выработка перспективной структуры военной науки для целенаправленной подготовки военно-научных кадров, развития военных научных

школ, а также определения актуальных направлений военно-научных исследований и многое другое.

Таким образом, результаты проведенных исследований показывают, что видение и основные направления развития военной науки, определенные в Стратегии «Казахстан-2050». Новый политический курс состоявшегося государства, от 2012 года, остаются актуальными, и требуется их дополнение с учетом целей и задач действующих стратегических документов Республики Казахстан в области военной безопасности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Постановление Правительства Республики Казахстан от 29 ноября 2017 года № 790 «О Системе государственного планирования в Республике Казахстан»;

2 Послание Президента Республики Казахстан - Лидера нации народу Казахстана. Стратегия «Казахстан-2050». Новый политический курс состоявшегося государства;

3 Указ Президента Республики Казахстан от 11 января 2017 года «Об утверждении Стратегии национальной безопасности Республики Казахстан на 2017-2020 годы»;

4 Указ Президента Республики Казахстан от 28 декабря 2017 года «Об утверждении Концепции строительства и развития Вооруженных Сил, других войск и воинских формирований Республики Казахстан»;

5 Указ Президента Республики Казахстан от 29 сентября 2017 года № 554 «Об утверждении Военной доктрины Республики Казахстан»;

6 Приказ Министра обороны Республики Казахстан от 13 сентября 2011 года № 376 «Об утверждении Инструкции по организации научной работы в Вооруженных Силах Республики Казахстан»;

7 Приказ Министра обороны Республики Казахстан от 17 января 2012 года «Об утверждении Стратегии развития военной науки в Вооруженных Силах Республики Казахстан до 2020 года».

ЗАКОН

Международно право

Демеубаева А. О., Абылова К. А., Айтеке К. А.

ТРАНСҰЛТТЫҚ ҚЫЛМЫСТАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУШЫ ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ

Трансұлттық қылмыстық қауымдастықтың алдын алуда халықаралық құқық тұрғысынан алғанда мұндай қызметті практикада жүзеге асыру мүмкін де емес, себебі өз аумағында жедел-тергеу әрекеттерін өздері атқаруы тиісті. Елдің тәуелсіздігіне, ішкі істеріне қолсұғушылықты болдыртпау да керек. Шекарадан тыс жерде жасырынған қылмыскерді жазалауға мүдделі ел дипломатиялық каналдар бойынша қылмыскердің жүрген жерін білу, оны қамауға алу, не экстрадициялау жөнінде келісе алар еді. Егер, елдердің арасында сол уақытта құқықтық, не басқадай көмек көрсету туралы шарттар болса, онда бұл сұрақты оңай шешуге болады.

Алайда, бұл шартта қылмыскердің “ізімен” қудалау, сезіктінің қылмыс жасағаны туралы жедел ақпараттар алу мәселелері шешілмеген де. Сол кездегі шарттарда бұл мәселелер қарастырылмайтын және тек дипломатиялық каналдар арқылы ғана формальды талаптарды сақтай отырып, полиция қызметі үшін қажетті ақпараттарды беру туралы ұсыныстар жіберіледі. Бұл полицияның мақсатына жетудегі жолын тежеді, сондықтан да көптеген елдердегі полициялық қызметтің басшылары шетелдік әріптестермен үкіметтік емес ұйымдар арқылы тікелей байланыста болуды қалады [2].

Интерполдың басқарма қызметшілері халықаралық ұйымның беделін арттыру және саласын кеңейтуде көп күш салды. Бұл халықаралық үкіметтік емес ұйымдардың қызметтеріне мемлекет тек халықаралық маңызды мәселелерді шешуге және жоғары форумдарды ұйымдастыруға көмектерін берді. Интерпол өз жарлығындағы уәкілеттігі шегінде ғана өз ұйымының ішінде басқару функциясын жүзеге асырады.

Интерполдың Ұлттық Бюросы қылмыстық полиция халықаралық ұйымының Қазақстандағы құрылымдық бөлімшесі болып табылады. Үкіметтің қаулысына сәйкес, Ұлттық Бюро 12 штаттан тұрады, ол өзін-өзі басқару құқығына негізделген Ішкі Істер Министрлігінің құрамына кіреді. Бюро бүгінде екі бөлімнен тұрады:

Жалпы қылмыстық және халықаралық іздестіру бюросы, оны Ішкі Істер Министрлігімен тағайындалатын басшы басқарады.

Ұлттық Бюро Интерполдың Жарлығына бағынады, ҚР Конституциясы мен негізгі заңдарын ескере отырып, қаулысын басқаратын ережесі мен инструкциясы бар. Интерполға бүгінде 177 ел мүше. Интерполға мүше болып кіре отырып, қазақстандық құқық қорғау органдары Интерполға мүше елдердің құқық қорғау органдарымен қажетті ақпараттар алмаса алуға мүмкіндік туды, бұл ақпараттардың елде құқықтық тәртіп орнатуды қамтамасыз ететін барлық органдардың тікелей жұмыстарына орасан маңызы бар. Интерполдың Ұлттық Бюросы Интерполға мүше елдердің полицияларынан ақпараттар алатын жалғыз байланыс каналы болып табылады. Қазақстан Республикасында Интерполдың каналын пайдаланушылар Ішкі Істер Министрлігі, Ұлттық Қауіпсіздік Комитеті, Бас прокуратурасы, кеден комитеті, ҚР Экономикалық және жемқорлық қылмыстарға қарсы күрес жөніндегі Агенттік, шекара комитеті болып табылады. Интерполдың Ұлттық Бюросы арқылы Қазақстанның барлық құқық қорғау органдары қылмыспен күресте, бүкіл әлемде қоғамдық тәртіпті сақтауда тәжірибе алмасуларына мүмкіндіктер алды.

Ұлттық Бюроның негізгі мақсаты ұлттық заңдар мен жалпы азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын сақтай отырып, қылмыспен күресте Қазақстан Республикасының Ішкі Істер Министрлігі органдары бөлімшелерінің Интерполға мүше елдердің органдарының халықаралық өзара байланысты қамтамасыз ету болып табылады.

Бас секретариат пен Интерполға мүше мемлекетердің ҰОБ ұсыныстар мен хабарларды қабылдайды, ұлттық құқық қорғау органдарының өтінішімен тұлғаны іздеу, затты, құжатты табу шараларын ұйымдастырады.

Қажет болған жағдайда Бас секретариат пен мүдделі елдің ҰОБ-сы Қазақстан Республикасында шетел азаматтарымен жасалынған қылмыстар туралы, Қазақстан Республикасында қылмысы үшін не, сезікті ретінде ұсталынғандар туралы, қылмыстық жауапкершілікке тартылған тұлғалар

туралы, терроршылдық, есірткі қылмысы, жалған ақша бірліктері мен бағалы қағаздарды жасағаны, сақтағаны, айналымға жібергені үшін сотталығы бар тұлғалар туралы мәліметтер жіберіледі.

Бұл қылмыстар Интерполдың Бас Ассамблеясындағы халықаралық қылмыстардың статистикалық есебіне енеді. Мұнда мемлекет қауіпсіздігіне қауіп келетін мәліметтер берілмейді. Ұйымның ұйымдасқан қызметтеріне кіретін, құқық қорғау органы берген мәліметтердің негізінде құрылған есепті Интерполдың Бас Секретариатына жібереді. Құқық қорғау органдарының халықаралық әріптестігі негізінде алынған тұлғалар, фактілер, заттар мен құжаттар туралы мәліметтер ақпараттар базасын қалыптастырады. ҰОБ жедел анықтама есебін Интерполдың ұсынуымен ҚР ПМ бекіткен тәртіппен жүргізеді және пайдаланады.

Трансұлттық қылмыстық қауымдастықтың жоюға бағытталған прокуратура органының әрекеттеріне төмендегілер жатады:

- Конституцияға, заңдарға және ҚР Президентінің актілеріне қайшы келетін нормативтік және өзге де құқықтық актілерге, мемлекеттік органдар мен лауазымды адамдардың шешімдері мен іс-әрекеттеріне наразылық жасайды;

- заңның бұзылу сипатына қарай қылмыстық іс қозғау, тәртіптік іс жүргізу туралы, әкімшілік құқықбұзушылық туралы іс жүргізу жөнінде қаулы шығарады;

- заңның қолданылуына тексеру жүргізу туралы, заңсыз құқықтық актіні алдыртып тастау, тұмшалау салу туралы, тыйым салу-шектеу сипатындағы шараларды жою туралы немесе алып тастау туралы, күшін тоқтата тұру туралы, сондай-ақ заңда көзделген басқа да реттерде қаулы шығарады;

- қылмыстық істерді қозғау мен тергеу жүргізуге байланысты анықтама және тергеу органдарына, жедел іздестіру қызметін жүзеге асыратын органдарға нұсқау береді;

- заңға сәйкес бұзылған құқықтарды қалпына келтіру және мемлекеттің заңды және жеке тұлғалардың мүдделерін қорғау үшін сотқа талаптық өтініш жасайды;

- заң бұзушылықты жою туралы ұйғарым жазады;

- наразылық келтіреді;

- заңдылықты бұзуды болдырмау туралы, қылмыс жасауға және басқа тәртіп бұзушылыққа ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою туралы мәселелер бойынша ұсыныстар айтады.

Сонымен қатар Қазақстан Республикасы Прокуратурасы Қазақстан Республикасы аумағында басты қадағалау органы болып табылады. Ол өз қызметін «Қазақстан Республикасы прокуратурасы туралы» актіге сәйкес жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасы Президенті Жарлықтарының және өзге де нормативтік құқықтық актілердің дәл және бірыңғай қолданылуына, жедел-ізвестіру қызметінің, анықтама мен тергеудің, әкімшілік және атқарушылық істер жүргізудің заңдылығына жоғары қадағалауды жүзеге асыратын, Қазақстан Республикасы Президентіне есеп беретін мемлекеттік орган.

Прокуратура кез келген заң бұзушылықты анықтау және жою жөнінде шаралар қолданады, Республиканың Конституциясы мен заңдарына қайшы келетін заңдар мен өзге де құқықтық актілерге наразылық жасайды, сотта мемлекеттің мүддесін білдіреді, сондай-ақ заңда белгіленген жағдайларда, тәртіп пен белгіленген шекте қылмыстық қудалауды жүзеге асырады [6].

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Тоқсанбаев А.Б. Интерпол международный терроризм. – Алматы, 2000. – 217 с.
2. Комментарий К.Мами к Указу Главы государства «О мерах по совершенствованию системы борьбы с преступностью и коррупцией» Алматы, Аян Адет, 2005. С 17.
3. Қазақстан Республикасының Заңы 11 қараша № 283 2000 жылғы (ұлттаралық ұйымдасқан қылмысқа және оған қарсы күрес жөніндегі бірлескен іс-қимыл туралы шарт).
4. Криминология. Учебник / Казахстанская криминологическая ассоциация. – Алматы: Изд-во «Норма-К», 2004. – 336с.
5. Бишкек меморандумының Қазақстан, Қытай Халық Республикасы, Қырғыз Республикасы, Ресей Федерациясы, Тәжікстан Республикаларының құқық қорғау органдары мен арнаулы қызмет атқару жөніндегі өзара ынтымақтастығы «Шанхай бестігі» 2 желтоқсан 1999 ж.
6. Алиев В. Ұлттық қауіпсіздік Комитеті: оқулық. – Алматы, 2005.

Salina A.S., Amanbekova A.E., Akhmetova A.E., Chekmareva N.V.

The Karaganda state university named after E.A. Buketov

IMPORTANCE OF LAW IN PRESENT

Do you ever have such a thing that you start thinking about something for a long time? For example, it happens to us often. When we travel by bus or by car somewhere off into the distance, we ask ourselves various questions. And we think it happens not only with us, but with other people too.

So, for example, at one such moment, looking at the stars in the sky, we wondered, "What is the importance of the Law at the present time?". We began to conduct a survey, and ask students what the importance of the Law nowadays? Many students answered that the law is an integral part of society and the state. Other students said that if you do not know the law, you cannot know their rights and obligations. The rest of the majority found it difficult to answer the question, and answered that knowing the law is very important at the present time. Because many people use the fact that others do not know the law and substitute them, which is very upsetting.

Therefore, we chose this article to somehow make life easier for other people. Perhaps someone will think, and begin to learn and know the laws and their rights. Other people will stop fooling people.

Let us give you some examples of the importance of law in everyday life. We can expect to work in a safe work environment because of laws. We can assert our rights if we are discriminated against because of law. We are able to own property and not have someone arbitrarily take it from us because of law. Our children are entitled to an education because the law mandates it. We have privacy rights because of law. We are entitled to state our opinions without the government stopping us because of the law. Many of us now have health insurance because of a law. We can rely on the safety of food because food safety is subject to the law, and advertisers cannot lie to us because of the law, too. The list of ways in which law affects our lives is endless.

Analyzing the importance of law in society, we identified 4 functions of law:

Defending us from evil.

The first and most basic function of law is to defend us from evil – that is, those who would seek to harm us for no good reason.

Promoting the common good.

Law is not just concerned with bringing evil people to account for their actions. A community made up of people who bear no ill-will to anyone else and are simply concerned to pursue their own self-interest needs law because there are situations where if everyone pursues their own self-interest, everyone will be worse off than they would have been if they acted differently.

So a community of self-interested actors needs law:

to solve 'Prisoner's dilemma' situations;

to distribute into private hands property that would otherwise be exploited by everyone, thereby avoiding a 'tragedy of the commons' situation arising;

to prevent people acting on their natural desire to extract 'an eye for an eye' in revenge for actual or perceived wrongs that they have suffered at other people's hands.

Resolving disputes over limited resources.

As every family knows, in any community there will always be disputes over who should have what of a limited number of resources. Law is needed to resolve these disputes, as exemplified by the famous story of the Judgment of Solomon.

Encouraging people to do the right thing.

It was thought even from classical times that law performed a fourth function – that of encouraging and helping people to do the right thing. For example, Aristotle (384 BC – 322 BC) argued that people needed the discipline of law to habituate them into doing the right thing, from which standpoint they could then appreciate why doing the right thing was the right thing to do. Lord Devlin – at the time, a judge in the House of Lords, the highest court in the land – argued that law should enforce morality so as to preserve the cohesiveness of society. Professor H.L.A. Hart – at the time, the most famous legal philosopher in the world – based his position squarely on Mill's harm principle, though subject to the caveats that the law might legitimately prevent someone acting immorally if doing so involved harm to himself or would cause offence to others.

Without law, we do not have civilization; we have chaos. Law is meant to protect people and property from harm. It is designed to either remove people from society who have harmed people and property or to make them monetarily responsible for the harm. If we had no law, people could steal from us, hurt us, damage our property, or do any number of other acts that society has agreed it does not find acceptable. Conversely, we could steal from others or harm them without laws to

discourage us from doing so. There is no reason to think that, without law, people would all behave nicely and reasonably. With law, we clearly know what we are responsible for doing and what will happen to us if we violate a law. Without law, people could and would do whatever they wished.

In theory, the laws created within a society reflect the needs and values of that society and will work for the best interests of the citizens, but laws can also strongly influence the society that created them.

Therefore, it will be a disaster if people in a society will do an action that is solely based on their principles. If there won't be law, nothing will stop the people on doing things that they want, with that, they will be free to do revenge and it will be vice-versa for they know that they could totally get away with anything they do, even if it is bad and unlawful. Eventually, the society will be full of crimes, murders and illegal actions. If there won't be any rules in a society, then even a simple waste disposal will be a big problem that could affect the whole world. If not done properly, it may lead to diseases that can kill the human race. The supply of water could also be affected if there were no rules. No one will work to maintain the cleanliness of it for they may turn to doing things that may give money more easily even though it is not right at all. No one will cure us when we were ill and help us in times of trouble. In the end, each of the people will find their own ways to live and survive; it'll be like a war zone.

This merely shows how important it is to have a system of law in a society to regulate a good relationship with each other, even for those with conflicting interests. This is the only procedure that could ensure that the human rights are respected. If we didn't have laws, our society would not be able to function effectively. Crimes will become everyday occurrences that children will grow up and will then find it normal, which is not desirable to happen in our future generation that is why law is very important, it ensures the safety of our future generations.

Ospanov A.V., Bogdanova A.A., Arabadzhi K.D.

The Karaganda State University named after E.A. Buketov, Kazakhstan

THE PROCESS OF GLOBALISM IN THE MODERN WORLD

In fact the problem of globalization is impossible vicinity to one thing and then they say "this is global studies," for it is not one but many processes, sometimes overlapping and overlapping each other, sometimes mutually conflicting and even diametrically opposite. Perhaps this is due to the fact that globalism is a young scientific phenomenon, scientists distinguish several stages of development, but we believe that humanity has not yet reached the proper level in order to understand the full force of globalism as process in the modern world. We liked the expression of Sholte, he says that globalism is associated with the growth of "territorial" relations between people, with the new configuration of space, where the territory seems to be reduced, because more and more the number of relations become having "transnational" character.

Late 1960s-early 1970s	This phase was devoted to the study of individual global problems and did not integrate them into a coherent system.
The second half of 1970-ies.	The formation of the most important theoretical directions and the definition of the scope of the object of study.
1980s	Implementation of practical action attempts, the principle: "Think globally, act locally»
The turn of the 1980s-1990s	The problems of security are particularly acute, developing political globalism. An important milestone of the period was the UN Conference on environment and development (1992), which put forward the concept of sustainable development.

For example, at the press of a key, astronomical amounts of money are transferred from one point to another, the emergence of cryptocurrency, cable and satellite technologies provide lightning-fast transmission of telephone messages and television programs around the world. Although the scientific direction is young, it

began to develop in the 60s of the XX century. In such a relatively short period of time, it has gained such a course that it is possible to replace this direction as usual system of world relations. Scientific literature identifies 4 stages of the formation of globalism. In the 20th century we can speak of familiarity with the concept of 'globalism', which performed the responsible function of coordination of the resulting imbalance in the relations of society and nature, which by that time reached the maximum permissible values, as well as fragmentation and fragmentation of humanity in the face of global problems have become apparent not only for specialists, but also at the level of mass consciousness. The emergence of special organizations (international, state, non-governmental, private), such as the "Institute of problems of the future", which was established in Vienna in 1965, or the international Fund "Humanity in 2000", founded at the same time in the Netherlands, contributed greatly to the understanding of global problems, as well as the causes and processes that gave rise to them. In 1966, the Society for the study of the future of the world appeared in Washington. Such organizations over time became in more number. However, the real interest in global issues was manifested after the first reports of the club of Rome formed in 1968 – "Limits of growth" (1972), "Humanity at the crossroads" (1974), "Revision of the international order" (1974), "beyond the century of waste" (1976), etc. (see Reports to the club of Rome). These studies quickly gained international fame and became the theoretical basis of modern globalism, performing not only the necessary heuristic and methodological function in the formation of fundamentally new area of interdisciplinary knowledge, but also played an important educational role. From the point of view of modern globalism, the emergence of global problems in our time is not the result of some miscalculation, someone's fatal mistake or deliberately chosen strategy of socio-economic development. This is not the quirks of history or the result of natural anomalies. Global changes and the following universal problems were the result of centuries – old quantitative and qualitative transformations both in social development and in the "society-nature" system. The reasons for their appearance are rooted in the history of the formation of modern civilization, which gave rise to the extensive crisis of industrial society, technocratically-oriented culture as a whole. This crisis has covered the whole complex of people's interaction with each other, with society, with nature and has affected the vital interests of the entire world community. The result of this development was primarily the degradation of the human environment, which very quickly showed a tendency to degradation and the person

himself, as his behavior, ideas and way of thinking were not able to change in a timely manner adequate to the changes that are with increasing speed began to occur around him. The reason for the accelerated development of socio-economic processes was the man himself and his purposeful transformative activity, greatly enhanced by new and new achievements in the field of science and technology.

Literature

1. Political science Andrew Haywood (second editioin) Moskow 2005 year.
2. Giddens, Anthony (1990). The consequences of modernity.
3. "Global Education Policies and Practices," Peace Corps. "Archived copy". Archived from the original on 2010-06-12. Retrieved 2009-09-07., accessed September 7, 2009.
4. Moravcsik, Andrew. "Liberal Theories of International Relations: A Primer". princeton.edu. Retrieved 2016-11-29.
5. "Journal – Global Studies Research Network". onglobalization.com. Retrieved 2016-11-29.
6. Groennings, Sven. "Economic Competitiveness and International Knowledge. A Regional Project on the Global Economy and Higher Education in New England. Staff Paper II." New England Board of Higher Education. October 28, 1987. p. 26
7. Lapayese, Yvette. "Review:Toward a Critical Global Studies Education" Comparative Education Review, Vol. 47, No. 4 (Nov., 2003), pp. 493–501.

Tynbayeva G.S.,

Buketov Karaganda State University, Kazakhstan.

Teacher of department of foreign languages, faculty of foreign languages

Myrzakhmetova Saltanat, Kul'muratova Sabina,

Buketov Karaganda State University, Kazakhstan.

Students of Law Faculty

ACTION OF RULES OF INTERNATIONAL LAW

IN THE LEGAL SYSTEM OF THE USA.

THE INTERNATIONAL CONTRACTS IN THE RIGHT OF THE UNITED STATES OF AMERICA

One of the most important aspects of a problem of action of rules of international law within the legal system of the USA is the question of a role and value of international treaties in the course of emergence and implementation of the subjective rights and duties of concrete subjects. As professor D. Bederman notes: "Irrespective of whether there is a speech about the legal controversy caused by plane crash to which permission provisions of the Warsaw convention on standardization of some rules concerning the international air transport can be applied: or about protection of the human rights guaranteed by the Covenant on Civil and Political rights: in all these cases one of the key questions is the question about possibility to use relevant international treaties as sources of the precepts of law imposing legal obligations on the parties of the trial happening on the territory of the United States" [2]

Answering to this question, most of the American researchers adhere to the point of view that the international contracts and also the rights which are contained in them and duties are not an exclusive prerogative of government lawyers and particular persons or the organizations are capable to oblige in most cases directly. To justification of this thesis references are made to the Constitution of the USA and judicial practice within which interpretation of many provisions of this document had made.

The term "contract" is mentioned in the Constitution of the USA for several times. Section 10 of Article 1 establishes: "Any of the States has no right to sign contracts, to enter into any alliance or confederation". Section 2 of Article 2 provides

that the President of USA "will have the right to sign contracts from council and approval of the Senate expressed by two thirds of voices of the present senators". Section 2 of Article 3 extends judicial authority of the USA "to all affairs allowed under the law and on justice which can arise from this Constitution, of laws of the United States and from contracts which are signed or the USA can be concluded".

However in the context of the considered problem provisions of Article VI which contain a so-called Supreme clause (supremacy clause) of the following contents are the most important: "This Constitution and laws of the United States which will be issued in its execution as well as all contracts which are signed or will be signed by the United States, have to be considered as the Supreme law of the country, and judges in each State have to submit to this law, at least some provisions of the Constitution or laws of any State and contradicted it".

The contract by the nature represents is not the act, it is the contract signed between two states. Therefore, as a rule, in itself it has no legal effect: also it can be executed only by the sovereign power of the relevant party of the contract.

However in the United States other principle is established. Our constitution proclaims that the contract is the law of the country. Therefore it has to be considered in courts as an equivalent of the act and to work independently without the aid of any legislative provisions. But when for implementation of provisions of the contract of the party resort to the help of more concrete acts when the contract addresses itself to political, but not judicial structures, in this case the legislator has to take the appropriate measures on performance of the contract before it becomes the rule for court".

Since then the American legal practice began to admit differences between self-executable and not self-executable contracts in spite of the fact that the criteria of similar differentiation planned by J. Marshall were and still remain indistinct. This circumstance causes the fact that the corresponding differentiation of international treaties and in many respects depends today on a discretion of judicial authorities of the United States and demands in each case of the careful analysis of the text of the contract. The last is important also because within the same international agreement some of its provisions can be recognized as self-executable, and others are not present.

In most cases for the solution of a complex of the questions connected with determination of self-feasibility or not self-feasibility of the international treaty, the American courts use various methods of its interpretation. For example, the judge can take the following circumstances into account: a subject and the purposes of provisions

of the international treaty, existence of alternative interstate procedures for their implementation and enforcement and also that fact whether other participants of the contract of its situation in quality of the norms generating the rights and duties at individuals consider. It must be kept in mind also that circumstance that in the modern USA there is a trend according to which the Presidential Administration at the conclusion of the international treaty (and the Senate providing it the "council and approval" within this process) seeks to formulate its provisions so that subsequently the relevant standards were qualified by national courts as self-executable * [4]

Except a problem of differentiation of self-executable and not self-executable international treaties the American legal practice constantly faces a question of whether provisions of international treaties have advantage before standards of federal acts of the USA in case of a contradiction between them. Formally according to Article VI of the Constitution of the United States they have identical validity. The specified problem is solved in the USA by means of the rule developed by judicial practice "the last on act time" (last-in-time rule) which main theses are as follows. If later on acceptance time the contract conflicts to earlier adopted federal law, then contractual provisions cancel operation of the relevant national legal act, but only in case standards of the contract are self-executable. In the same case when standards of the international treaty of a nesamoispolnima, they do not have any advantage until the U. S. Congress does not adopt the new federal act within process of implementation of this contract.

The situation becomes much more difficult when the federal law, last on acceptance time, conflicts to earlier adopted international treaty. In similar cases the American legal practice, as a rule, recognizes that the U. S. Congress has the right to reject or cancel interstate effect of the international obligations of the USA. At the same time, however, it is specially emphasized that though provisions of the international treaty cease to have binding force for the American vessels or administrative bodies, they keep the validity internationally.

In the American legal practice distinguish two types of executive agreements. The first of them - executive agreements of the Congressional Executive Agreements. They represent a kind of acts which adoption is caused by the international obligations of the USA. These documents are approved by a majority vote the House of Representatives and the Senate and are signed by the President. Approval of executive agreements by the Congress represents an alternative to the procedure of the conclusion of international treaties according to Article II of the Constitution and is quite often

used when there are serious doubts that this or that international treaty will be ratified by the Senate. It is possible to explain with this fact that circumstance that participation of the USA in the North American free-trade agreement and the World Trade Organization was issued by means of executive agreements of the Congress.

The second type of executive agreements - executive agreements of Presidential Executive Agreements which he, as a rule, concludes without participation of the Congress or the Senate in the areas defined in the American Constitution as the sphere of his special powers.

The Supreme Court of USA several times considered a question of legitimacy of the conclusion of presidential executive agreements and of action of their norms within the legal system of the United States. *Business of United States v Belmont* within which for consideration of Court the question of validity of the agreement signed by the President F. Roosevelt with the Government of the USSR which provisions conflicted to a public order of the State of New York was raised. At the same time the U.S. Supreme Court, having established that this act was not submitted for approval or vote in the Senate, came to the following conclusion:

"The international agreements not always represent contracts in which adoption participation of the Senate is required. It is also possible to carry to their number, for example, protocols, interim agreements, mail conventions and also the agreements similar to that which is a subject of the real judicial review:

It is clear, that foreign policy activity of the USA is carried out irrespective of laws or policy of separate states: Considering the fact that the rule concerning international treaties was set by Article VI of the Constitution, it is necessary to recognize that the similar rule should extend also to all other international documents and agreements, proceeding from the fact that the full power over the international affairs belongs to the federal government and this power is not and cannot be a subject of any restriction or intervention from any of states".

The right of the President and the Congress of USA for the conclusion of the international executive agreements outside the procedure provided by Article II of the American Constitution still remains rather contradictory area of the right and judicial practice. As well as the international contracts, executive agreements often become object of lawsuits on legitimacy of their conclusion, interpretation of their norms and also about their action in time, space and around persons.

Let's note that practice of use of contractual and normal rules of international law in the legal system of the USA is still far from uniformity and is still characterized sometimes by uncertainty and inconsistency. Nevertheless for more than bicentennial history of existence of the American state the fundamental principles allowing to arrange significantly process of interaction of the international and internal law were developed here. In the most general view they consist in the following.

1. The customary international law and the international agreements of the USA represent a part of the right of the United States and possess a priority before the right of separate states.

2. The legal disputes evolving from norms of customary international law or international treaties of the USA are jurisdictional, taking into account the restrictions and requirements established by the Constitution and laws of the USA, to federal courts of the United States.

3. Courts of the USA are guided in the activity by norms of contract and common international law except for provisions of "not self-executable" international treaties which need implementation within the legal system of the United States.

Use of these principles in daily practice of activity of the American judicial and other law-enforcement authorities, despite separate remained not up to the end resolved questions, brings necessary stability and predictability in process of use of rules of international law within the legal system of the USA.

References:

1. Bederman D. J. International Law Frameworks. N. Y., 2001. P. 158.
2. Janis M. W. An Introduction to International Law. Third Edition. Boston-Toronto, 1999. P. 90.
3. Bederman D. J. Op. cit. P. 164.

Преподаватель Смакова Т. С., студент Кульмуратова С.Р.
Карагандинский государственный университет им. Е.А. Букетова
ШАРИАТ И ОБЫЧНОЕ ПРАВО В ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ

В золотой век Османской империи существовала развитая правовая система, закреплявшая за собой соблюдение норм законодательства. Исследуя правовую систему Османской империи, можно указать на то, что система была довольно сложной, и в ней существовало две системы права – религиозный закон (шариат), который регулировал жизнь каждого мусульманина и вторая известная как орф (урф), именуемая обычным правом и являющаяся ни чем иным как системой законодательных актов, принятых самими султанами. Важно выделить религиозную составляющую, являющуюся неотъемлемой основой, фундаментом государственности. Отсюда вытекает корень всей правовой системы Османской империи – шариат. Данная система регулировала жизнь мусульманина и жизнь обычного подданного Османской империи. Право гласило, что всё существовавшее в материальном мире, существует благодаря именно Богу. Арендодателем на земле был смертный или раб Аллаха, а на небе владельцем был сам Аллах. То есть в мусульманском праве по сравнению с европейскими странами существовала система, где всё владение, имущество, даже жизнь людей принадлежала феодалам, королю, но главным владельцем был Аллах. Кроме того, система изучает «содержание», то есть решения, которые содержат нормы материального мусульманского права. По структуре, по своим категориям и понятиям мусульманское право весьма оригинально по сравнению с другими правовыми системами.

Второе известное право было орф (урф) – обычное право, которое было принято самими Султанами этой империи, право было не как иным как система законодательных актов.

Однако не стоит воспринимать две нормы, как соперничавшие системы законодательства, потому что они никак не были связаны и не характеризовались подменой одна на другую.

Данная система обычного права сложилась, исходя из обстоятельств конкретных политических, а так же административных обстоятельств, на

которых не было ответов или примеров в шариатском праве. Всё же султаны Османской империи и паши старались не устанавливать и не конкретизировать данные правила, так как в этих областях не существовали установленные нормы права, но были произведены реформы права. Правовая система орф (урф) была базирована на административных и политических традициях всех тюркских государств, которые султаны старались совместить с исламским фундаментальным наследием Омейядов, Аббасидов, Сельджукидов и мамлюков. В подготовке законов, которые издавались султаном и принимали незначительное, но влиятельное участие представители Диван-и-Хумаюн (Государственного Совета). В ходе данного процесса разработки и выработки решения так же учитывались сложившиеся обычаи и местные условия, поэтому для разных санджаков (провинций) принимались разные законы по культурному и религиозному характеру данного региона.

Эти законы должны были упорядочить очередь деятельности тех, кто управлял различными санджаками (провинциями) Османской империи в целях соблюдения законности и справедливости и недопущения злоупотребления представителями властей данных санджаков (провинций). Перед тем как опубликовать их обязательно отправляют на рассмотрение и экспертизу шейхуль-исламу.

Самое известное высказывание Шейха-уль-ислама Эбуссуд-Эфенди гласит о том, что законодатели в Османской империи отталкивались не от воли султанов династий, паши, а от слова Аллаха и писания корана: «На противоречащие шариата решения не быть воли султана, а лишь воля Аллаха».

Помимо этого в Османской империи было характерно обычное право - орф-и-падишахи (право повелителя) и было оно упорядочено и расставлено по нормам каннунамэ. Османская империя именовалась большой и сложной империей, с которой могла сравниться только Британская в пике своего могущества. Для удержания могущества власти над Османской империей и её санджаками был необходим уголовный кодекс для борьбы с общественными волнениями и опасными беспорядками.

В то же время нельзя было и невозможно было ограничиться лишь тяжёлыми, средними или лёгкими телесными наказаниями или даже смертной казнью за особо тяжкие преступления. Это зависело от обстановки в империи и требовалось только одно - вариативность наказания. Примером может послужить

обстоятельство финансового дефицита или кризиса в Османской империи во время смерти падишаха или нового военного конфликта, появлялась потребность введения или увеличения денежных штрафов, новых налогов, из-за которых страдают подданные империи. Преступники наказывались "такалиф-и-орфийе" в отличие от других налогов империи, предусмотренные шариатом, наказывались "такалиф-и-шарийе".

Шариат (мусульманское писаное право) давал возможность в случаях, когда конкретное наказание за то или иное преступление не было определено оставлять на рассмотрение и на его усмотрение султана (та-аазир). Кроме этого у правителя было право ввести новые налоги на своё моральное усмотрение. К примеру, после поражения Османской империи в морском сражении при Лепанто потребовалось увеличить количество гребцов на галерах и преступников разных мастей и рабов начали отправлять на отбывание наказания именно таким образом.

В канунах ссылки на шариат, а так же орф (урф) всегда давались и держались вместе, а шейх-иль-уль-исламы обладали абсолютными полномочиями – «выслушивать и решать все конфликты только по нормам шариата и по нормам орфа». Между шариатскими судьями и государственными служащими данного аппарата управления всегда существовало непрерывное соперничество, последние постоянно пытались расширить сферу применения обычного права для вынесения более тяжкие и суровые наказания, особенно как кадии (судьи) стремились действительного действия в рамках мер законов, принятых шариатом.

Откликом данного соперничества может являться высказывание мудрого Османского деятеля Аббусуд-Эффенди: «Кто на стороне аль-и-орф (государственных чиновников) не может быть справедлив». Следует отметить, что кадии (судьи) выполняли свои обязанности, ни от кого не зависев. Региональные правители - бейлербеи и санджакбеи, хоть и присутствовали на судебных разбирательствах, но они не могли никак влиять и вмешиваться в процесс.

В случае, если местные правители начинали оказывать влияние или давление на суд, то кадий мог передать дело на рассмотрение в Диван-и-Хумаюн, тем самым облегчить и обеспечить справедливость права при данном судебном разбирательстве.

Список литературы

1. Расцвет и упадок Османской империи. На родине Сулеймана Великолепного. Литагент Алгоритм, Лорд Кинросс
2. История Османской империи. Видение Османа. Кэролайн Финкель

История на държавата и правото

Чічеріна М.О.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІДЕЇ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОНАВСТВА

Історія порівняльного правознавства значною мірою пов'язана з історією усієї юридичної науки. В той час, як історія права передусім є історію становлення правових інститутів, історія правознавства – це, в першу чергу, історія регулювання духовності індивіда, і лише в наші дні вона вперше, окрім того, стала торкатися глобальних подій зовнішнього світу безпосередньо з нею пов'язаних. Однак, ми повинні констатувати той факт, що навіть історія становлення та розвитку науки тісно переплітається з основними духовними течіями свого часу.

Історія становлення правознавства як науки ще дуже молода. Перші етапи дослідження залишили після себе в цьому напрямі лише розрізнені відомості, які на протигагу нашому часу – не дають підстав для віднесення порівняльного правознавства до древніх наук.

Найдавніші порівняльно-правові дослідження виявлені в Стародавній Греції, де з наявними в той час численними містами-державами робилися спроби вивчення їх правових статусів. Римська імперія, формуючи власне те, що стало класичним «Римським правом», вбирала в себе і пристосовувала правові норми чужоземних народів.

В своїх численних працях Плутарх порівнює нормативні акти різних грецьких полісів і на підставі цього порівняння пропонує конструкцію ідеальної держави. [1].

Великий філософ Платон, діяльність якого характеризує 1-у половину IV ст. до н.е., багато часу мандрував: окрім грецьких держав він відвідав Єгипет та Італію, неодноразово брав особливу участь в політичній боротьбі Сиракуз. В Афінах, де Платон провів більшу частину свого життя, при ньому декілька разів змінювалися політичні форми держави: на зміну демократії прийшла олігархія, а потім знову було встановлено демократію.

Платон мав можливість спостерігати і вивчати різні форми держав і порівнювати їх в своїй політичній теорії, виробляючи на цій основі певні висновки та теорії [2, с. 44-47, с. 126-155].

Як і Платон, порівняльний метод використовував у своїх дослідженнях форм держави Арістотель.

На Арістотеля вказують як на основоположника застосування порівняльного метода і порівняльних наук у різноманітних сферах знань.

В основі «Політики» Арістотеля покладені 153 досліджень конституцій держав Стародавньої Греції. На жаль на сьогодні збереглися лише дослідження конституції Афін. Ця робота, філософська по характеру, засновується на порівняльно-правовому фундаменті.

Перші порівняльно-правові дослідження, що дійшли до нас, датуються III або IV ст. і відносяться до післякласичного періоду. Це - *Collatio legum Mosaicarum et Romanarum*. Шляхом протиставлення законів Моїсея і уривків із творів класичних римських юристів - очевидно, з метою пропаганди християнської віри - робилися спроби довести наявність єдиних рис біблейських і римських законів.

Бекон Ф. у своїй роботі «Про гідність і прирощення наук» (1623 р.) вимагав, щоб юрист бачив свій обов'язок у звільненні від «ланцюгів» наукового права, щоб пізнати його дійсну цінність; власне право не може виступати критерієм оцінки себе самого. Ця глибока думка досі не втратила своєї актуальності як обґрунтування необхідності проведення порівняльно-правових досліджень. [3, с. 493-537].

Відомий німецький філософ Гегель часто використовував метод порівняльного аналізу в процесі дослідження соціальних та державно-правових явищ.

Порівняльне правознавство зародилося як порівняльно-історичне. Неабиякого значення в цьому напрямку набула історична школа права. Погляди Савіньї, основоположника історичної школи права справили значний вплив на розвиток юридичної науки. Він спробував створити наукову історію права. В його працях велике місце займають римське право і розробка пандектного права [4, с. 56].

На території нашої держави перша потреба в порівняльно-правових дослідженнях пов'язана з певними історичними подіями. Так, в Україні, після прийняття Україною-Руссю християнства, внаслідок чого в її правову систему почалося проникнення джерел візантійського права, що в подальшому призвело до його рецепції, склалися відносини, які вимагали пристосування до іноземного права.

Застосування порівняльного аналізу має місце в основному джерелі давньоруського права «Руська Правда». У більш пізні часи на основі порівняльного аналізу та впливу феодального права України і Литви формувалися такі спільні для них джерела права, як Литовські Статути. На основі вивчення досвіду іноземних країн готувалася також конституція Пилипа Орлика. Ці приклади свідчать про те, що застосування порівняльно-правового методу в Україні, як і в Європі загалом, мало спочатку винятково практично-правотворчу спрямованість. Науки порівняльного правознавства ще не існувало.

Одним з перших, хто почав застосовувати порівняльний метод для вивчення історії слов'янського права, був професор Київського університету М.Д. Іванішев. Н.П. Загоскін вважає його засновником порівняльно-слов'янського напрямку в історії російського права [5, с. 103].

В історії як українського права чітко визначаються результати взаємного впливу права як російського, так і іноземного. З часів прийняття на Русі християнства, тісні економічні і культурні зв'язки з Візантією супроводжувалися запозиченням деяких джерел візантійського права. «Руська Правда» широко відома і високо цінувалася в Європі. Упорядники Сборного Уложения 1649 року не могли не враховувати досвіду зарубіжних кодифікацій. Не дивлячись на чималу кількість недоліків слов'янознавства того часу і застосування порівняльного методу, безспірно, за його допомогою вдалося досягти великих успіхів в дослідженнях слов'янського і українського права, особливо общини, великої сім'ї, кругової поруки і т.д.

Так, ми можемо спостерігати, що порівняльне правознавство протягом тривалого часу не відокремлювалося від вивчення іноземного права. Вже в другій половині XVIII ст. майже всюди переважали заклики вивчення іноземного права, однак практично цим закликом відповідало лише старше покоління юристів.

Таким чином, ми бачимо, що процес становлення порівняльного правознавства мав динамічний еволюційний характер. В своєму розвитку воно пройшло певні чітко визначені етапи. В древні часи порівняльне правознавство не мало самостійного характеру і застосовувалося як метод дослідження окремих інститутів права, що належать до законодавства однієї країни.

Література:

1. Плутарх. Наставления о государственных делах // Сочинения. - М.: Худ. лит., 1983. - 703 с.
2. Платон. Законы. - М.: Мысль, 1999. - 830 с.
3. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук // Сочинения в 2-х томах. - М.: Мысль, 1971. - Т. 1. - 590 с.
4. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности). - М.: Юрист, 2000. - 448 с.
5. Загоскин Н.П. История права русского народа. - Казань: Типо-Лит, 1899. - 512 с.

Трудово право и осигурително право

Кожебаев А.

О БАРЬЕРАХ В НАЦИОНАЛЬНОМ ЗАКОНОДАТЕЛСТВЕ СТРАН ЕАЭС В СФЕРЕ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ

С подписанием в 2014 году Договора о ЕАЭС фактически создан единый рынок труда. Граждане государств-членов Союза приобрели равные возможности для трудоустройства.

Регулирование процессов трудовой миграции и защита прав и свобод трудящихся на евразийском пространстве является одной из приоритетных задач функционирования ЕАЭС. Формирование общего рынка труда способствует свободному перемещению трудящихся в рамках Союза, что в свою очередь, сказывается на эффективном обеспечении потребности экономик государств-членов в трудовых ресурсах.

С целью упрощения трудоустройства на территориях государств-членов Союза признаются документы об образовании по большинству специальностей, за исключением специальностей в юридической, педагогической, медицинской и фармацевтической сферах деятельности.

Применяются единые условия налогообложения доходов трудящихся с первых дней работы по найму по ставке, предусмотренной для налоговых резидентов государства трудоустройства.

Срок временного пребывания трудящихся и членов их семьи на территории государства трудоустройства определяется сроком действия трудового или гражданско-правового договора, заключенного трудящимися государства-члена с работодателем или заказчиком работ (услуг).

С целью расширения возможностей в сфере трудовой и академической мобильности в рамках Союза планируется проработка вопроса о подготовке международного договора о взаимном признании документов об ученых степенях и ученых званиях, в том числе проведение оценки эквивалентности регулирования в данной сфере.

Кроме того, проводится работа над проектом нормативного документа о сотрудничестве в сфере оказания содействия организованному набору и привлечению трудящихся государств-членов ЕАЭС, в рамках которого рассматривается вопрос о создании по инициативе казахстанской стороны Евразийской электронной биржи труда с использованием интегрированной информационной системы ЕАЭС.

Все отмеченные факторы создают благоприятные условия для обеспечения свободы трудовой миграции в ЕАЭС, о чем свидетельствуют статистические данные.

Так, преференции, предоставленные Договором о ЕАЭС, способствовали увеличению количества граждан государств-членов, работающих в ЕАЭС. На примере Российской Федерации как основной страны приема граждан стран Союза можно говорить о росте числа трудящихся. Так, если в 2014 году – до вступления Республики Армения и Кыргызской Республики в Евразийский экономический союз – в Россию с целью трудоустройства въехало порядка 195 тысяч граждан Армении и 371 тысяч граждан Кыргызстана, то по итогам 2015 года – уже примерно 264 и 512 тысяч, а в 2016 году – 210 и 362 тысяч, в 2017 году – 232 и 377 тысяч соответственно. Однако, несмотря на имеющуюся положительную динамику, на текущем этапе развития ЕАЭС свобода трудовой миграции все еще не обеспечена ввиду наличия внутренних барьеров и препятствий.

Вместе с тем, несмотря на формирование в рамках ЕАЭС общего рынка труда, имеются барьеры в национальном законодательстве государств-членов Союза, препятствующие свободному перемещению рабочей силы по территории интеграционного объединения.

В частности, одним из барьеров является действующий в странах-участницах запрет въезда гражданам государств-членов ЕАЭС на территорию иных государств-членов ЕАЭС при наличии трех и более административных правонарушений.

Так, согласно нормам Договора о ЕАЭС (*Приложение №16 к Договору*), каждое государство-член в отношении всех мер, затрагивающих торговлю услугами, предоставляет услугам, поставщикам и получателям услуг другого государства-члена режим не менее благоприятный, чем режим, предоставляемый при таких же (подобных) обстоятельствах своим собственным

таким же (подобным) услугам, поставщикам и получателям услуг (*пункт 21*), и каждое государство-член предоставляет лицам любого государства-члена в отношении учреждения и деятельности режим не менее благоприятный, чем режим, предоставляемый при таких же (подобных) обстоятельствах своим собственным лицам на своей территории (*пункт 24*).

Между тем, нормами национального законодательства отдельных государств-членов ЕАЭС предусматриваются случаи, в которых иностранным гражданам (*в том числе гражданам других государств-членов ЕАЭС*) может быть отказано во въезде.

В частности:

Республика Беларусь

В соответствии с абзацем 4 статьи 30 Закона Республики Беларусь от 4 января 2010 г. N 105-3 «О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь» иностранцу может быть отказано в выдаче визы для въезда в Республику Беларусь или во въезде в Республику Беларусь, если иностранец во время своего пребывания в Республике Беларусь неоднократно (пять и более раз) в течение одного календарного года привлекался к административной ответственности и не истек срок, по окончании которого он считается не подвергавшимся административному взысканию.

Республика Казахстан

В соответствии с подпунктом 7 статья 22 Закона Республики Казахстан от 19 июня 1995 года № 2337 «О правовом положении иностранцев» и подпунктом 7 статьи 48 Закона Республики Казахстан от 22 июля 2011 года № 477-IV «О миграции населения» иностранцу запрещается въезд в Республику Казахстан, если им не исполнено взыскание за совершение административного правонарушения, наложенное на него в период предыдущего пребывания в Республике Казахстан.

Российская Федерация

В соответствии с подпунктом 4 статьи 26 Федерального Закона Российской Федерации от 15 августа 1996 года 114-ФЗ «О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию» въезд в Российскую Федерацию иностранному гражданину или лицу без гражданства может быть не разрешен в случае, если иностранный гражданин или лицо без гражданства

неоднократно (*два и более раза*) в течение трех лет привлекались к административной ответственности в соответствии с законодательством Российской Федерации за совершение административного правонарушения на территории Российской Федерации, - в течение трех лет со дня вступления в силу последнего постановления о привлечении к административной ответственности.

Таким образом, привлечение к административной ответственности иностранных граждан, включая граждан ЕАЭС, например, за нарушение Правил дорожного движения, не повлекшие причинения какого-либо ущерба, влечет для них серьезные последствия и соответственно, препятствует свободному движению рабочей силы по территории государств-членов Союза.

При этом, как правильно отмечает академик РАЕН С.Алиев, недостаточная информированность трудящихся государств-членов ЕАЭС об их правах также остается барьером на пути их свободного передвижения.

В этой связи, именно устранение барьеров, изъятий и ограничений на пути свободного передвижения рабочей силы в ближайшей перспективе должно стать основной стратегической целью формирования единого рынка трудовых ресурсов в ЕАЭС.

Вместе с тем, наличие в законодательстве государств-членов ЕАЭС различных норм, препятствующих свободе трудовой миграции, не позволяет в полной мере реализовать трудящимся стран Союза свои предпринимательские, трудовые и иные права и обязанности.

Подобные нормы национальных законодательств имеют наглядные признаки барьера, поскольку не предоставляют лицам любого государства-члена ЕАЭС режим не менее благоприятный, чем режим, предоставляемый при таких же (подобных) обстоятельствах собственным гражданам на своей территории.

Учитывая, что имеющиеся барьеры ущемляют права и законные интересы трудовых мигрантов из стран ЕАЭС, необходимо обеспечить единообразное применение положений Договора о Союзе на всей территории его действия. Одним из возможных путей решения видится советующее решение Суда ЕАЭС.

Вместе с тем, только конструктивное сотрудничество всех заинтересованных сторон позволит эффективно решать задачи по дальнейшему

развитию интеграционного объединения, функционированию единого рынка трудовых ресурсов.

Список использованной литературы:

1. Договор о ЕАЭС от 29 мая 2014 года;
2. Закон Республики Беларусь от 4 января 2010 года «О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь»;
3. Закон Республики Казахстан от 19 июня 1995 года «О правовом положении иностранцев»;
4. Закон Республики Казахстан от 22 июля 2011 года «О миграции населения»
5. Федеральный Закон Российской Федерации от 15 августа 1996 года «О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию»
6. «Трудовая миграция в рамках Евразийского экономического союза», журнал «Евразийская экономическая интеграция» №4, 2015 год, С.Б.Алиев, стр.65
7. «Трудовая миграция и социальное обеспечение в Евразийском экономическом союзе», <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/finpol/migration/tm/Pages/default.aspx> (по состоянию на 17.45ч. 20.10.2018г.)
8. Проект Договора о пенсионном обеспечении трудящихся государств-членов ЕАЭС
9. Выступление члена Коллегии (Министра) по экономике и финансовой политике ЕЭК Т.М.Жаксылыкова на встрече с депутатами Сената Парламента РК 26 февраля 2018 года
10. Статистические сведения о численности граждан государств-членов ЕАЭС, въехавших в страну (Республика Армения, Республика Беларусь, Республика Казахстан, Кыргызская Республика, Российская Федерация) для осуществления трудовой деятельности за 2012-2017 годы.

старший викладач Судак І.М.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Україна

ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ

Регулювання суспільних відносин, зокрема в соціальній сфері, є об'єктивною необхідністю в будь-якому суспільстві. Це властиве і Україні, Конституція якої чітко визначила прагнення розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну і правову державу. Особливого регламентування потребують фінансово-правові основи реформування соціального захисту, основні принципи якого закладені як в Конституції України, так і в інших нормативно-правових актах [1].

На сучасному етапі суспільних перетворень в Україні закладено правову базу для розвитку ринкових відносин, здійснюється лібералізація економіки та зовнішньоекономічної діяльності, запроваджується широка демократизація трудових відносин, здійснюються заходи щодо встановлення мінімальних соціальних гарантій, створення системи адресної допомоги малозабезпеченим громадянам та їх сім'ям. Однак зменшення надходжень до бюджету загострило проблему фінансування заходів соціального захисту населення, в результаті чого погіршився соціальний захист найбільш вразливих категорій населення: дітей та багатодітних сімей.

Сім'ї мають право на державну допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, при народженні дитини, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, за хворою дитиною і за дитиною з інвалідністю та в інших випадках, передбачених Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» та іншими нормативно-правовими актами [2].

Слід зазначити, що порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми визначається Кабінетом Міністрів України.

Зокрема державна допомога у зв'язку із вагітністю і пологами та державна допомога по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною обчислюються у процентах до розміру заробітку (доходу).

Допомога по догляду за дитиною, грошові виплати матерям (батькам), зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, допомога по догляду за дитиною з інвалідністю, допомога на дітей віком до 16 років (учнів - до 18 років), допомога на дітей самотнім матерям, допомога на дітей військовослужбовців строкової служби, допомога на дітей, які перебувають під опікою, піклуванням, тимчасова допомога на неповнолітніх дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, або коли стягнення аліментів неможливе, обчислюється за установленими нормами у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати.

Сім'ї з дітьми, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, мають право на державну допомогу згідно з Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [3] або на підставах, передбачених Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [2].

Фінансування державної допомоги сім'ям з дітьми проводиться з Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України, коштів державного та місцевих бюджетів та інших коштів у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Що стосується ситуації, стосовно врегулювання даного питання у Німеччині, то слід зазначити, що у Федеративній Республіці Німеччині був прийнятий Федеральний Закон про допомогу на дітей [4, с. 7].

Відповідно до цього Закону, кожен, хто має дітей і проживає в Німеччині, має право на отримання допомоги на дітей. Це відноситься також і до іноземців, які мають право на проживання і дозвіл на перебування. Допомогу на дітей мають право отримувати також батьки і матері, які з професійних причин певний час проживають за кордоном. Але в цілому держава платить допомогу на дітей лише для дітей, які проживають в федерації (хоча при цьому, як і скрізь, є винятки). Що досить важливо, то це те, що за кожен дитину допомогу на дітей отримує лише одна особа. Батьки, які не досить тривалий час живуть окремо, можуть вільно вибрати, хто з них отримуватиме допомогу на дітей.

Отримують допомогу на шлюбних або визнаних за шлюбних дітей, на позашлюбних дітей, на усиновлених дітей, на дітей подружжя, якщо вони живуть в їхньому домоволодінні, на дітей, які знаходяться під опікою і довгий час проживають в домоволодінні, на внуків, коли вони проживають в домоволодінні і утримуються дідом або бабцею.

В кожному випадку отримують допомогу на дітей, яким ще не сповнилося 16 років. Але є й можливість отримувати допомогу на дітей, які старші 16 років. «Вікова межа» сягає близько 27 років, коли молода людина ходить ще в школу або її заробітна плата менша певної грошової суми в місяць, а також, коли вона відбуває «добровільний соціальний або екологічний рік», або коли вона інвалід і тим самим не може себе утримувати. Це саме стосується й дітей, які допомагають у веденні домашнього господарства, коли батьки непрацездатні через хворобу, або коли вона перериває своє навчання у зв'язку з тим, що мусить виховувати власну дитину.

За наявності певних умов, батьки отримують допомогу на дітей, яким виповнилося більше 27 років. Так, держава виплачує допомогу на дітей, які старші 27 років, коли вони ще навчаються або відбувають строкову військову службу чи цивільну службу, або іншу прирівняну службу. Для них підвищується вікова межа з 27 років на термін, який відповідає тривалості служби.

Повні сироти отримують самі для себе щомісячно кошти, якщо жодна інша особа не має права отримувати цю допомогу на них. Це відноситься також до дітей, які не знають місця перебування своїх батьків.

Допомогу на дітей отримують на першу і кожен наступну дитину відповідно. Щомісячна допомога зростає відповідно до кількості дітей у сім'ї та не є обмеженою. Ці норми діють для пересічних сімей, але є й основна і справедлива вимога – чим вищий дохід батьків, тим менша допомога на дітей.

Більшу суму допомоги на дітей отримують батьки, які через свій низький дохід не можуть використати повністю або частково неоподатковуваний дитячий мінімум, яким вони можуть скористатися відповідно до закону про оподаткування доходу. З метою вирівнювання цього становища, вони отримують дотацію до допомоги, відповідно на кожен дитину в місяць.

Поряд з допомогою на дітей у податковому законодавстві Німеччини передбачені пільги для платників податків, які мають дітей.

Підводячи підсумок необхідно вказати, що система надання державної допомоги сім'ям з дітьми потребує докорінного реформування. Насамперед необхідно більш чітко встановити види державної допомоги сім'ям з дітьми, умови надання цієї допомоги та визначити конкретні джерела фінансування. Метою соціальних реформ в Україні повинен стати поступовий перехід від суто

адміністративно-розподільних до переважно економічних методів мобілізації та використання фінансових та матеріальних ресурсів для соціального захисту населення, переорієнтація системи соціального захисту населення, надання допомоги працездатним громадянам та їх залучення до продуктивної діяльності тощо.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України від 21.11.1992 № 2811-ХІІ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>
3. Закон України від 28.02.1991 № 796-ХІІ «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12>
4. Kinder- und Jugendhilfegesetz. Sozialgesetzbuch VIII. Eigenverlag des Deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge. 1993. Frankfurt am Main. С. 7-95.

старший викладач Слободян І.Ю.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Україна

ПОНЯТТЯ, ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ЦІЛЬ СУМІСНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Зміна основ функціонування держави на демократичні та правові, розширення форм власності і засобів виробництва, наповнення права на працю громадян України гуманним соціальним змістом об'єктивно обумовлюють необхідність перегляду змісту, юридичної природи і сутності такої правової форми організації праці, як сумісництво. Існуюча нормативно-правова база у сфері регулювання сумісництва в основному формувалася до часів сучасних реформ в українському суспільстві. У зв'язку з цим чимало питань, що висуває перед нею життя, залишається без відповіді, що є реальною перешкодою у справі ефективної реалізації трудовим правом своєї захисної функції. Сьогоднішня практика застосування такої правової форми організації праці як сумісництво вимагає нових теоретично-методологічних розробок, побудови дієздатних механізмів впровадження останніх у сферу суспільного виробництва, комплексного удосконалювання чинного законодавства, що стає можливим лише у випадку перегляду відповідно до змінених соціально-трудових умов його основного понятійно-категорійного апарата.

Теоретичні здобутки у сфері пізнання такого організаційно-правового явища як сумісництво характеризуються неоднорідністю, що, в основному, зв'язано з різним тлумаченням ученими його правової природи і соціально-трудового призначення. Така розбіжність позицій дослідників із всією очевидністю спостерігається при визначенні його поняття. Так, М.Е.Панкін трактує сумісництво як «виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час» [1, с. 13-14]. Вчені кафедри трудового права Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого вказують, що сумісництвом вважається «виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тім чи іншій підприємстві, в установі, організації» [2, с. 96]. Схиляючись

до такої позиції щодо розуміння сутності сумісництва, вони таким чином підтримують точку зору національного законодавця, що визначив наведений варіант поняття в Положенні про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій.

І.Г. Дементьев та В.Д. Шахов пишуть: «Сумісництво – це одночасне зайняття окрім основної іншої платної посади в установі, на підприємстві, в організації, а рівно виконання крім основної іншої регулярної платної роботи. Сумісництво передбачає виконання роботи на підставі двох або більше трудових договорів. Тому, наприклад, розцінюється як сумісництво (якщо інше не передбачене законодавством) виконання роботи в якості робітника або службовця під час щорічної відпустки, адже на період відпустки дія основного договору не припиняється. Характерно, що трудовий договір за суміщаємою роботою може укладатись одночасно з основним або в інший час та припинятись незалежно від останнього» [3, с. 63].

Різні підходи вчених до визначення поняття сумісництва як особливої правової форми організації праці учасників суспільного виробництва не виключає, а, навпаки, припускає існування єдиних сторін і ознак даного явища. У процесі аналізу вищевикладених точок зору дослідників щодо сутності, соціально-юридичної природи й особливостей такого правового явища, як сумісництво, до властивостей, іманентно притаманних останньому, необхідно віднести наступне: сумісництво припускає виконання поряд з основною роботою іншої роботи, причому кількість таких «інших робіт» нормативно не обмежена; усі роботи за сумісництвом здійснюються на основі трудового договору чи контракту; ці трудові договори (контракти) можуть укладатися із суб'єктами усіх форм власності й у різних сферах суспільного виробництва, за винятком випадків, спеціально передбачених законодавством, колективним договором чи угодою сторін; виконання всіх додаткових робіт на тім чи іншій підприємстві, в установі, організації, а також за наймом у фізичної особи здійснюється лише у вільний від основної роботи час; і основна, і додаткова робота (роботи) повинні бути оплачуваними й оплачуватися відповідно до норм і тарифів дійсної системи оплати праці; усі роботи, що виконуються за сумісництвом, повинні мати регулярний, систематичний характер; громадянин України, який уклав один чи кілька трудових договорів (контрактів) на роботу за сумісництвом у вільний від основної роботи час, може виконувати їх як працівник, так і як службовець.

Вважаємо, що невід'ємною рисою такого явища як сумісництво також є його соціально-організаційна природа. Остання полягає у тому, що сумісництво виступає однією із форм організації праці в різних галузях суспільного виробництва. Указівка на таку природу сумісництва в його понятті відобразатиме соціально-організаційну сутність останнього, буде сприяти поглибленню теоретичних розробок у правильному й актуальному для сьогоденної суспільно-трудової практики руслі. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства, народного господарства, а також, як наслідок, і галузі трудового права нормативно закріпленим повинно стати наступне поняття сумісництва: «Сумісництво – це така правова форма організації праці, відповідно до якої працівники у вільний від основної роботи час виконують на умовах трудового договору (контракту) додаткові систематично оплачувані роботи на тому чи іншому підприємстві, установі, організації або у тої чи іншої фізичної особи».

Таке визначення поняття сумісництва відображає найбільш істотні властивості, сторони, риси й ознаки цього організаційно-правового явища в сучасних умовах ринку праці і дозволяє дійти до найбільш важливих для його подальшого дослідження і розвитку теоретично-методологічних висновків.

Отже, підсумовуючи слід зазначити, що в умовах сучасної економіки прагнення людей працювати одночасно в декількох сферах суспільного життя обумовлюються насамперед їх бажанням поліпшити свій добробут шляхом розширення джерел доходу у вигляді одержуваної заробітної плати. Як справедливо підкреслюється в спеціальній літературі, – поширення вторинної зайнятості можна пояснити низькою вартістю робочої сили, різким зниженням матеріального рівня працюючих. Зарплата на одній роботі не забезпечує простого відновлення робочої сили [4, с. 7]. Зрозумілим є те, що це породжує прагнення більше працювати, щоб одержувати більше заробітку для задоволення необхідних життєвих потреб. Однак, постійно не відпочиваючи, людина не може виконувати певні розумові чи фізичні дії, її тіло і мозок вимагають періодичних відновлювано-компенсаторних заходів. Ціль правової форми організації праці робітників, що уклали кілька трудових угод з одним чи декількома власниками, уповноваженими ними органами чи фізичними особами, полягає в тому, щоб найбільш оптимальним чином забезпечити задоволення різнорідних, у нашому випадку антагоністично визначених потреб людей, таких як турбота про своє

здорov'я і можливість одночасної діяльності в сферах суспільного виробництва на основі декількох трудових договорів (контрактів) в умовах сучасного ринку праці. Вона поєднує потреби суспільства із соціально-фізіологічними потребами кожної людини, має обов'язковий характер і ретельно забезпечується відповідними положеннями нормативних актів.

Література:

1. Панкин М.Е. Совместительство и совмещение. - К.: Юрид. лит., 2001.- 208 с.
2. Трудовое право в вопросах и ответах: Учебно-справочное пособие / Под ред. В.В. Жернакова. - Х.: «Одиссей», 2000. – 624с.
3. Дементьев И.Г., Шахов В.Д. Работа по совместительству. – М.: Юрид.лит., 1977. – 80 с.
4. Пивовар А. Реформа оплати праці: крок вперед чи два кроки назад? // Право і зарплата. – 1994. - №1. – С. 7-8.

Наказателно право и криминология

З.Ғ.К. Жаналиева А.Ж. Ахметов С.Ү., Демеубаева А.О.

Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университеті, Шымкент қ., Қазақстан

АДАМ ҚҰҚЫҒЫН ҚОРҒАУДАҒЫ АДВОКАТУРА ИНСТИТУТЫ

Қазақстан Республикасында демократиялық құқықтың мемлекет және азаматтық қоғам құру үрдісінде адам мен азаматтың құқығы мен бостандығын қамтамасыз етуде мемлекеттік ұйымдардың ұлттық мекемелерімен қатар адам құқығын қорғаудың мемлекеттік емес институтта-ры маңызды рөл атқарады.

ҚР конституциясы әр адам үшін өз құқығын, бостандығын және мүддесін қорғау жолын таңдауға мүмкіншіліктерін қарастырады: мемлекеттік ұйымдарға көмекке жүгіну, өзін қорғау құқығын қолдану немесе қоғамдық бірлестіктер арқылы әрекет ету.

Қорғаудың басқа түрлері сияқты қоғамдық қорғау да тек заңға негізделмейді, сонымен қатар сәйкес заңдар қамтитын белгілі бір үрдісті бұзбаумен байланысты. Құқық қорғаудың бұл ерекше тәсілі екі бастаманың қарым-қатынасына негізделген. Олар: қоғамдық және мемлекеттік. Оның маңыздылығы, ол тек құқықтық мемлекетті дамытуға ғана емес, Қазақстанда азаматтың қоғамның қалыптасуына мүмкіндік туғызады [1].

Адвокатура - жеке және заңды тұлғаның мүдделерін экономикалық қатынастардың және қоғамдағы кірістердің табиғи бостандығы шартында құқықтық қорғайтын және қамтамасыз ететін кәсіби институт. Ол өзінің құқықтың қорғау функцияларын адвокатура, тергеу ұйымдары және мемлекеттік айыптау ұйымдарының процессуалдық тең құқылығын шынайы қамтамасыз ету мөлшерінде толығырақ және тиімдірек жүзеге асыра алады. Ел конституциясы әр адамға өз құқығы мен бостандығын барлық заңды жолмен қорғауға мүмкіндік береді: әрбіреуге жеке немесе өкіл арқылы өз құқығы мен бостандығын қорғау үшін бірінші болып сотқа шағымдану құқығы (2-бөлім 13-бап); әрбіреудің кәсіби қорғаушы жағынан заңды көмек алуға құқығы (3-бөлім 13-бап). Адамның бұл конституциялық құқықтарын мүдделі адамның қорғаушы жалдауға мүмкіншілігі ретінде ғана емес, сондай-ақ әлеуметтік жағдайы нашар тұлғаның мемлекет

есебінен қорғаушы берілу ретінде түсіну керек. Берілген құқықтың жүзеге асуы мемлекеттің қаржы экономикалық мүмкіншілігімен тікелей байланысты.

Адвокатура адвокаттардың қылмыстық істері бойынша қорғау әрекеттерін, азаматтың, әкімшілік, қылмыстың және басқа да істер бойынша тұрғындарға заңды көмектің басқа түрлерін көрсету өкілдігін ұйымдастырады [2].

Азаматтардың құқығы мен бостандығын қорғау жүйесін дамытуда 1997 жылы 5 желтоқсанда Қазақстан Республикасының «Адвокаттық қызмет туралы» Заңының қабылдануы маңызды оқиға болып табылады. Бұл заң адвокатура әрекетін бүкіл құқықтық жүйенің тиімді өзгеруі шартында тәртіп орнатады. Заң адвокатураның адам мен азаматтың құқығы мен бостандығын қорғаудың мамандандырылған институттары ретіндегі рөлін күшейту мақсатында біршама өзгерістер енгізді. «Адвокаттық қызмет туралы» Заңда заң көмегін көрсету үшін қажетті деректік мәліметтерді өз бетімен жинастыру және дәлелдерді ұсыну құқығы, құқықтық көмек көрсету барысында пайда болатын және ғылым мен техника, өнер, т.б. іс-әрекет салаларында арнайы білімді қажет ететін мәселелерді анықтау үшін келісім негізінде мамандардың қорытындысын сұрастыру құқығы алғаш рет қарастырылған. Қорғауды жүзеге асыру үшін қажет болған жағдайда адвокаттың әскери, коммерциялық, қызметтік және басқа да құпиясы бар ақпаратпен танысу құқығы заңмен бекітілген. Адвокатура әрекетінің бір принципі ретінде адвокаттар әрекетіне заңды актілермен тікелей қарастырылатын жағдайлардан басқа, прокуратура, сот ұйымдары және алдын ала тергеу, басқа мемлекеттік ұйымдар мен лауазымды тұлғалар жағынан араласуға рұқсат бермеу принципі жарияланған.

Заңда адвокаттар көрсететін заңды көмек түрлері, соның ішінде жүгінгендердің өтініші бойынша тегін түрлері анықталған. Осылайша, Заңның 1-бөлімнің 6-бабында адвокаттар өтініші бойынша төмендегі тұлғаларға тегін көмек көрсететіні бекітілген:

1. Алиментті өндіріп алуға, асырап алушысының қайтыс болуы, жұмыс бабында немесе басқа да жағдайларда денсаулыққа келтірілген залалдарды қалпына келтіру бойынша іс жүргізудегі соттың бірінші инстанциясындағы талапкерлерге кеңес беруде;

2. Отан соғысының қатысушыларына және оларға теңестірілген тұлғаларға, жедел қызметтегі әскерлерге, I және II топтағы мүгедектерге, зейнеткерлерге, кәсіпкерлік әрекет сұрақтарымен байланысты кеңес беруде;

3. Азаматтарға, зейнетақы мен жәрдемақы белгілеу туралы өтініш жазуда;

4. Азаматтарға сот арқылы құқығын қайтарып беру мәселелеріне байланысты кеңес беруде [3].

Заңда көрсетілетін заңды құқықтың төлемақы мөлшерін көмекке жүгінген адамның келісімімен анықтауға рұқсат беретін жаңа норма бекітілген. Бұрынғы заң бойынша заңды көмектің төлемақы мөлшері еңбе-қақының минимальды мөлшерін бекіту арқылы мемлекетпен анықталған.

ҚР заңында бекітілген азаматтардың қорғану құқығы көлемінің артуы, адвокаттардың алдын ала тергеуге және сот ісін жүргізуге қатысуын кеңейту әділ сот тергеуін қамтамасыз етуге, сот дауларын шешудің мәдениетті тәсілдеріне, ҚР азаматтарының құқықтары мен заңды мүдделерін тиімді қорғауға бағытталған.

Қазіргі уақытта Қазақстанда адвокаттық әрекетті ұйымдастыру формаларының көп түрлілігі, оның міндетті түрде лицензиядан өтуі бекітілген, «Адвокаттық қызмет туралы» ҚР Заңында қарастырылған басқа да негізгі ережелер жүзеге асырылуда. Азаматтардың өзін-өзі басқаратын қоғамдық бірлестігі ретінде Адвокаттар орталығы, Қазақстандағы адвокаттық әрекетті үйлестіретін ұйым қызмет етеді. ҚР Қылмысты іс жүргізу Кодексінің 70-бабы қылмысты істің қорғаушысы ретінде айыпталушының жақын туысына, мекемелердің және ұйымдардың өкілдеріне, кәсіптік одақтардың және басқа қоғамдық бірлестіктердің өкілдеріне осы бірлестіктердің мүшелерінің ісі бойынша айналысуға рұқсат береді. Біздің ойымызша, аталған тұлғаларды қылмыстың істер бойынша қорғаушы қылып тек адвокаттармен қатар қылмыстың үдеріске қатысушылар ретінде ғана босату конституцияға сәйкестендірілуші еді.

Адвокат үшін қылмыстық іс бойынша қорғау кәсіптік міндет болып табылады, одан бас тартуға оның құқығы жоқ, ал басқа қорғаушылар мұны себепсіз істей алады. Сонымен қоса, қоғамдық қорғаушылар қажетті кәсіптік мамандықты меңгермеген. Тәжірибе көрсеткендей, қорғаушы ретінде сот үдерісіне босатылған тұлғалар мамандандырылған заң көмегін қамтамасыз ете алмайды.

Екіншіден, халықтың адвокаттың қызметке деген сұранысының төмендеуі байқалуда, мұны халықтың төлей алмаушылығымен, адвокаттық қызмет деңгейінің төмендігімен, юрист консультация инфрақұрылымының жоқтығымен себептермен байланыстыруға болады. Адвокаттардың жетіспеушілігі, әсіресе, ауылды аймақтарда білінеді. 2001 жылы Қазақстан бойынша 64 ауылдық юристік консультациялар бір адвокатпен жұмыс істеген, 49 ауданда адвокаттар мүлде болмаған.

Қазіргі қазақстандық қоғамда маңызды мәселелерге бүкіл қоғам және мемлекеттің, оның ұйымдары мен лауазымды тұлғаларының адвокатура институтын қабылдау деңгейін жатқызуға болады. «Адвокаттың әрекет туралы» Заң адвокаттардың өз әрекетін жүзеге асырудағы бостандығын қарастырады және адвокат әрекетіне прокуратура, сот, т.б. жағынан араласушылыққа рұқсат бермеу туралы ереже бекітеді, бірақ тәжірибеде мемлекеттік органдардың мұндай араласушылығы сирек емес, соның ішінде адвокаттардың кәсіптік міндеттерін орындау барысында олардың құқығын шектеу кездеседі.

Адвокаттық әрекеттің ұсақ тәртіптерінен бас тарту, ла-уазымды тұлғалардың адвокаттық әрекетті заңсыз шектегені үшін жауапкершілігін көтеру маңызды болып саналады, бұл басқа шаралармен қатар қылмыстық және сот үдерісінде айыптау бағытын жеңуге мүмкіндік береді. Адвокаттың бірлестік пен мемлекеттік ұйымдардың арасында Қазақстандағы адам құқығы мен бостандығын қорғауды жан-жақты қамтамасыз етуге бағытталған қарым-қатынас моделі бекітілуі тиіс. Қамтамасыз етілмеген және аз қамтамасыз етілген бұқара топтарық-на мамандандырылған тегін юристтік көмек, соның ішінде мемлекеттік бюджет тарапынан қаржыландырылатын муниципальді адвокатура құру жолымен көмек көрсету сұрағын шешу қажетті болып табылады.

Әдебиеттер

1. Мейірбекова Гулжазира. Қазақстан Республикасындағы адвокатура және адвокаттық қызмет. -Алматы: Орта-Азиялық Университет, 2007. - 184.
2. Тыныбеков С. Қ
азақстан Республикасындағы адвокатура және адвокаттық қызмет: оқулық-
Алматы: Данекер, 2003- 317б.
3. Адвокаттық қызмет туралы Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 5 желтоқсандағы № 195-1 Заңы (2007.22.05. берілген [өзгерістер мен толықтыруларымен](#)). Ғаламтор- medialaw.asia.

Байкенжина К.А-з.ғ.к., доцент.

Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университеті. Қазақстан.

Бақтыбаева А.Б-магистрант.

Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университеті. Қазақстан.

ЭКОНОМИКАЛЫҚ КОНТРАБАНДА ҚЫЛМЫСТАРЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ

Қазіргі кезде ерекше теориялық және тәжірибелік қызығушылықты экономикалық контрбандамен күреске бағытталған шаралар туғызады, себебі олар құқықтық мемлекетті құру, қоғам мен тұлғаның мүдделерін қорғау аспектілерімен экономикалық және әлеуметтік тұрғыда байланысты. Экономикалық контрабандамен байланысты қылмыстардың қауіптілігі соңғы жылдары өсті, себебі ол ұйымдастырушылық және масштабтық сипатқа ие болып, қоғам мүдделеріне едәуір зиян келтіруде.

Әсіресе, мемлекеттің экономикалық мүддесіне зиян келтіретін қауіпті қылмыста осы-экономикалық контрабанда. Оның салдары да бізге анық:

а) бюджетке баж салығы, салықтар мен жиналымдар түспейді;

б) контрабанда қамқырумен байланысты болғандықтан болғандықтан, өте үлкен көлемді тауарларды, шикізатты ұрлау, салық төлеуден жалтару, қызмет бабындағы қылмыстарды жасау арқылы нұқсан келтіреді.

Ал, осы салдарға әкеп соғатын себептерді тауып, сол себептерді жою немесе азайту үшін әдістер табуымыз керек. Әлеуметтік-экономикалық реформаларды жүргізген кезде қоғам қылмыстылықты кез келген қоғам мен бүкіл адамзаттың мәңгі серігі ретінде қабылдап білу керек. Мемлекеттік пен қоғамның дамуымен қылмыстылықтың әр түрлі нысандары дамиды және өседі, сонымен бірге қылмыстылық, ол-әлеуметтік патология.

Қылмыстылықпен, әсіресе ұйымдасқан және жемқорлық қылмыстылықпен күрес соңғы кездерде өзекті болып келеді. Мемлекет пен қоғамға аса қауіпті жеке немесе делдалдар арқылы мүліктік игіліктерді мемлекеттік функцияларды жүзеге асыратын тұлғалардың пара алу фактілері аса зор қауіп төндіреді және мемлекеттің экономикалық мүдделері мен стратегиялық тұрақтылығын әлсіретеді. Мұны. 2015 жылы 18 қарашада қабылданған

Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» заңы куәландырады [1]

Біз, білетіндей жемқорлық, қылмыстылық сияқты әлеуметтік болмыс және оынмен күресуді құқық қорғау органдарының репрессивті әдістермен ғана емес, сонымен қоғамға жеткілікті әлеуметтік-экономикалық әдістерді қолдану керек, себебі құқық қорғау органдары қоғамның экономикалық, саяси және әлеуметтік мәселелерін шешуге құқықлы емес және тікелей шешпейді.

Экономикалық контрабандамен айналысатын қылмыстық қоғамдастықтардың сипаттаушы ерекшеліктері оларда контрабандалық каналының болуы. Ал, контрабандалық канал ұғымы күрделі мағына, ол- мемлекеттік және кеден шекарасынан кеден бажын төлемей жүктерді өткізуге мүмкіндік тудырушы байланыстар мен шаралар жүйесі. Бір сөбен айтқанда, осындай канал бар жерде, ұйымдасқан қылмыстылық бар.

Экономикалық контрабандамен байланысты қылмыстарды тыюды жетілдіру үшін құқық қорғау органдарының қызметкерлері контрабандистердің пайдаланатын әдістерін білуі керек. Сондықтан кеден органдарымен және өзге де құқық қорғау органдарымен және өзге де құқық қорғау органдарымен (Ұлттық қауіпсіздік комитеті, Ішкі істер министрлігі, салық полициясы және т.б.) өзара әрекеттесуі мен ынтымақтастығы экономикалық контрабандамен күресуде сапалы нәтижеге жетудің бір белгісі [2, 116.].

Елімізде ол ең алдымен жеке салық түрлері мен баждардың есебінің жоғарлығы. Жоғары салықтар ұсақ және орташа бизнесті көлеңкелі экономикаға апарды, ал кеден ставкаларының жоғары болуы шынайы импортерлерді контрабандистер болуға итермелейді. Себептері:

- кеден және салық бақылауының төмен деңгейлігі
- құқық қорғау және бақылаушы органдардың жемқорлығы

- салық және кеден ставкаларының деңгейлері сәйкес келмеуі, сонымен бірге Қазақстан мен көршілес «ашық шекаралармен» мемлекеттердің экономика жағдайымен келіспеуі. Бұл сұрақ көршілес мемлекеттердің жоғары басшыларының құзыретінде. Қазақстан Республикасының мемлекеттік пайда министрлігі біріншіден, Ресеймен кеден баждарының ставкалары мен салықтарды есептеу тәртібін унификациялауға байланысты шаралар пайдаланып жатыр. Бірақ әртүрлі объективті себептермен екі мемлекеттер арасындағы келісім

кезекті түрде бұзылып жатыр. Бұл аядағы бәріне мәлім мысал, ол екі реттік салық салынуға бас тартпау үшін, ал Қазақстан онымен келісіп, сол тәртіпке көшуге мәжбүр болады.

Тағы бір себеп-азаматтардың ауқаттылығының төмен деңгейлігі. Себебі аш адам бір тілім нан үшін өз патриоттық сезімдерінен бас тартуы да мүмкін. Қазіргі кезде посткеңестік мемлекетте нақ осы жағдайы болып жатыр, онда жүзден аз қамсызданған адамдар контрабандалық және аз бизнеске қатысуға мәжбүр болып отыр.

Бұл жағдайда ұтатын-көлеңкелі контрабандалық патшалар. Әрине контрабандалық шарттарды жасаушы қарапайымдардан жауапкершілікті алмау керек, бірақ ұйымдастырушаларға жауапкершіліктің көп үлесі тиесілі болуы керек.

Келесі бір фактор, ол халықтың құқықтық мәдениет деңгейінің төмендігі болмыс сананы анықтайды, сондықтан өз қажеттіліктерін қанағаттандырумен қолы бос емес адамнан жоғары мінез-құлық пен құқықтық мәдениетті күту қиын [3,168-169бб.].

Сонымен бірге кеден органдарының бақылауға өкілі бар органдардың қызметкерлері кеден органдарының қызметін реттейтін нормативті және өзге де құжаттарды білу керек. Контрабанданы табу үшін сәйкес қызметтің жұмыскерлері контрабандалық тауарды анықтаудың ең төменгі тактикалық әдістерін иелену керек, мысалы жолдама құжаттарды толтыру тәртібін және бірінші қатарда кеден декларациясын толтыруды білу қажет.

Осы категориядағы құық бұзушылықтарды табу үшін органдардың қызметкерлері кедендік бекеттерде кішірек болса да таразы болу керек, ол арқылы өткізіліп жатқан жүктің жолдама құжаттардағы салмақтың нақты салмақпен сәйкестігін анықтауға болады. Қазіргі кезде контрабандистер көптеген котрабанда тауарларын транзит ретінде рәсімдейді, бұл контрабанданы табуға қиындық келтіреді, себебі транзиттік жүк ашылмайды. Сондықтан шекарашы өз тәжірибесін пайдаланып, тауардың салмағы мен жолдама құжаттарды салыстырып, екеуінің сәйкесіздігін байқауы керек.

Мысалы: Қытайдан контрабанданы әкелуге қылмыскерлермен жиі қолданылатын әдіс-азық-түлікке арналған жалған құжаттармен спиртті тасымалдайды, бірақ азық-түліктің салмағы мен көлемі спиртке қарағанда

азырақ. Тағы бір мысал түсті металды өткізу, онда металлопрокатты тығу арқылы, бұл жағдайда таразы арқылы контрабанданы табу оңайырақ, себебі лом прокатқа қарағанда жеңіл және көлемді.

Бірақ кейбір жағдайларда контрабандистер дұрыс рәсімделген құжаттарды пайдалануы мүмкін, мұнда олар контрабанда тауарын құпия орындап немесе «таза жүк» арасына тығады. Бұл жағдайда контрабанда салмағы аз болады да, таразы арқылы оны анықтау мүмкін емес. Мұнда түсті металдарды анықтайтын құралдарды пайдаланған жоқ, он алтын, платина, күмістен жасалған бұйымдарды табуды жеңілдетеді [4, 102-104 бб.].

Экономикалық контрабанда мен жемқорлық, ұйымдасқан қылмыстың алдын алудың тиімді жүйе ретінде елімізде бірінғай ақпараттық кеңістіктің құрылуы мүмкіндік туғызатын еді. Тұтас ақпараттық жүйеге көшуіміздің қажеттілігі, республиканың құқық қорғау және бақылаушы органдардың қызметін ұйымдастыруда негізгі базаға айналуы мүмкін.

Ал, құқық қорғау және фискальды органдар арасындағы ведомстволық қайшылықтарға тап болмауы үшін көрсетілген ақпарат орталығын қандай да бір ведомстволықтың құрамында құрамай, оны Үкімет немесе Қазақстан Республикасының Президенті жанында және ақпарат (ведомствоаралық) орталығын ұйымдастырып, құруға болады және қылмыспен күресті жүргізетін барлық мемлекеттік органдармен, әділ сот органдарының көрсеткіштерін жинақтап, реттеу өкілеттігін оған беруі керек.

Орталықты құрудың бір нұсқасы ретінде мынаны ұсынуға болады:

Бас Прокуратура жанындағы құқықтық ақпарат орталығын қазіргі жаңа дамыған құрылғылармен жабдықтап, Қазақстанның бүкіл аймағын қамтып, аудан, облыс, республика тізбесімен жұмысын бастауға болды және де қажет ақпаратқа орталық ведомстволардың лауазымды тұлғаларымен бірге, аудандық және облыстық деңгейлерінде қол жеткізу керек (белгілі бер пароль мен кілттерді пайдалану арқылы). Осындай ақпараттық орталықтар көптеген шетел мемлекеттерінде бар және ұйымдасқан нысандағы қылмыстылық пен жемқорлыққа қарсы тиімді тиімді күрес жүргізіп жатыр.

Бізде әр құқық қорғау органы мен бақылау органдарында өз ведомстволық ақпарат орталығы бар (талдау және статистика бөлімі, ақпарат және статистика басқармалары және т.б.) бірақ олар толық көлемде Бас

Прокуратураның құқықтық ақпарат ортылығына ақпаратты, көрсеткіштерді бермейді. Ал «егер осы ведомствоаралық орталықты қажетті кеңсемен, есептеуіне қажет техникамен, қажетті бекілімдермен, мамандармен қамтамасыз етсек, барлық мемлекеттік құрылымдар құрылымдар қолданатын тәуелсіз мекеме болатын еді...» [1].

Экономикалық контрабандамен күресуді жетілдірудің тағы бір жолы, ол жедел және процессуалды қызметке көңіл бөліп, контрабанданы табу, қылмыстық істі қозғау, әсіресе алдын ала тергеу кезеңінің ерекшеліктерін ескеру. Осы кезеңдерде қылмыстық құрылымдардың істің объективті ақиқатын анықтайтын қылмыстық тергеу органдары ең жоғары түрде қарсылық көрсетеді, дәлелдеу әрекеттерін жүзеге асыратын субъектілерге өз ықпалын, қысымын көрсетіп, криминалды құрылымдарға байланысты жедел және іс жүргізушілік қызметті жүзеге асыратын лауазымды тұлғаларға зиян келтіреді және мемлекеттік қызметкерлердің, депутаттардың, бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерінің жемқорлығына қатысты қылмыстық істерді тергеудің нәтижелі болуының алдын алу үшін әртүрлі бөгеттерді жасайды.

Осы санаттарға жатқызылған істердің іс жүргізушілік қызметінің ішіндегі дәлелдеу кезеңі көп қиындық көріп отыр. Экономикалық контрабанда ұйымдысқан криминалдық құрылымдармен жасалса, ол өте кәсіпқой. Алдын ала жоспарланып жасалады, ал контрабанданы мұндай жағдайда ашу, табу және сәйкес деңгейде тергеу оңай емес. Заң шығарушы осы қиындықтарды жою үшін экономикалық контрабандамен күреске қатысты бар барлық құрылымдарды барлық нормативтік құралдармен жабдықтау керек.

Сондықтан осындай істерді тиімді тергеу үшін жоғары мамандырылған қызметкерлер, әсіресе тергеушілер қажет. Ол экономикалық контрабанданың ерекшеліктерін ескере отырып, тергеудің тактикалық әдістерін іскер және біліктілігін пайдалану керек, адамдармен психологиялық байланыстың бағытын тандап, қосымша жағдайды жібермей, ғылым мен техниканың жаңа жетістіктерінен қызмет бабына қажеттіліктерін алдын алуды білу керек. Қылмыстылықпен күрестің тиімділігі тергеушінің біліктілігімен және тергеу қызметін ұйымдастыруымен анықталады.

Экономикалық контрабандамен күресуде салыстырмалы, модельді, аралас салыстырмалы талдау жасау кең қолданылатындықтан оларға қатысты нақты ерекшеліктерді және пайдалануды жақсы білу қажет [5, 236].

Контрбанданы зерттеушілер кеден органдарының анықтаушыларын, тергеушілер мен судьялардан құқық қолдану туралы мәселелер жөнінде сұраулар жүргізгенде, көбінесе кездесетін мәселе ол-ұқсас құрамдарды ажырату. Нәтижесінде «контрабанда құрамының нақты немесе реалды жиынтығына байланысты және ұқсас құрамдарды ажыратуға байланысты (мысалы кеден төлемдерін төлуден жалтару), саралаушы шешімдердегі қателіктер деңгейінің өсуі сақталап отырғаны бекітілген.

Осы екі диментті,яғни контрабандамен кеден төлемдерін төлеуден жалтару қылмыстарының басты біріктіру белгілері-объективтік жағы,тәсіл.Бұл тәсіл-декларациялау немесе жеткілікті емес декларациялау.Осы әрекеттер біріктіруші саралауда қиындықтар туғызатын фактор болып табылады.Бірақ, ажыратылатын да факторлар бар:кеден шекарасынан тауарлар мен көлік құралдарын өткізу тәсілі заңсыз болуы контрабандаға тән,ал жалтару кезінде мемлекеттік шекараны өту заңи түрде болуы мүмкін. Контрабанда объектісі-кеден шекарасының қол сұғылмаушылығы, ал жалтаруда-қаржы аясы; контрабанда заты-тауар мен көлік құралы,ал екінші қылмыста-кеден төлемдері.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сот Пленумының №10 «Контрабанда үшін жауапкершілікке тарту заңнамасын қолдану тәжірибесі қаулыға сәйкес контрабанданы жасау объективті түрде міндетті кеден органдары алатын төлемдер мен салықтарды төлеу,жалтару және ол кінәлімен тікелей қасақаналықпен салынып,бір уақытта тауарларды және өзге құндылықтарды өткізу,яғни өткізу мақсатында сондықтан бұл қылмыстық,әрекеттер бюджетке төленетін міндетті төлемдер мен салықтан жалтару деп қосымша саралануға жатпайды[6]. Соңғы кездегі статистикалық көрсеткіштерге сәйкес көптеген жасалған қылмыстар логикалық нәтижесіне жеткізілмей ашылмай қалады,оның себебі бір жағынан қылмысты ұйымдастырушылардың кәсіпқойлығы,олардың жоғарғы техникалық жабдықталуы,құқық қорғау органдарының жедел қызметі туралы жоғарғы мәліметтер,ал екінші жағынан- экономикалық қылмыстарға қарсы тұруға қылмыстық ізге түсу органдары қызметкерлерінің дайын болмауы.

Қылмыстар ұйымдастыру мен жасау кезінде ұйымдасқан қылмыстық топтардың басшылары отандық заңнаманың жетіспеушіліктерін,олардың қызмет бақылаудың кез келген әлсізденуін пайдаланады да, лауазымды тұлғаларды сатып алу арқылы құқық қорғау органдарының қызметіне әсер

есерін тигізеді. Соның ішінде әділ сот органдары, заңи және атқару биліктің лауазымды тұлғаларына әсер етеді.

Осындай жағдайда жүргізіп жатқан реформаларды мемлекетпен саралаушы заң қамтамасыз ету талаптары пайда болады, бір ҰҚК органдарының қызметкерлеріне кеден органдарының және өзге экономикалық контрабандамен күресті жүзеге асыратын лауазымды тұлғалардың кәсіпқойлығы мен құқықтық мәдениетінің сапалы жағдайына қойылатын талаптар тізімін жетілдіруді енгізуді қажет етеді.

Қазіргі кезде құқық қорғау органдарының ҰҚК, Кеден комитеті, Мемлекеттік кірістер министрлігі органдарының біреуіне де экономикалық қылмыстармен, әсіресе экономикалық контрабандамен күресуді жүзеге асыратын кәсіпқой қызметкерлерді дайындайтын, арнайы орташа немесе жоғарғы оқу орны жоқ. Осының нәтижесінде экономикалық контрабанда қылмысын уақытында ашпауынан және сапасыз тергеуден мемлекет бюджетіне заңмен белгіленген кеден төлемдері мен салық төлемдері түспейді.

Құқық қорғау органдары қызметкерлерінің кәсіпқойлық, іскерлік және адамгершілік мінезіне байланысты халықтың арасындағы олардың беделдігі қалыптасады, ал ол экономикалық контрабандамен күресуде маңызды факторлар болып табылады.

Құқықтық мемлекет құру жағдайында бұл мәселені шешу бірінші орында. Құқық қорғау органдарының қызметкерлері мен халық арасындағы сенімділік қатынастардың экономикалық қылмыстармен кеден және сыртқы экономикалық, құқықтық қатынастар аясындағы қылмыстардың алдын-алу жағдайы тәуелді және осы қылмыстарды ашуда да халықтың көмегі зор. Осы мәселені шешу үшін көптеген субъектілердің құқықтық және экономикалық мәлімдену деңгейінің төмендігіне көңіл бөлуіміз керек.

Сәйкесінше әр түрлі ақпараттық шараларды қолданған жөн болар. Осы шаралардың мақсаты:

- құқықтық актілер мен нормаларды түсіндіру;
- ішкі экономикалық қызметке қатысушылардың құқықтық санасын арттыру;
- насихаттау арқылы экономикалық саладағы құқық бұзушылықтарға әсер етіп, нәтижеге жету.

Осы шараларды тек мәлімдендіру ғана емес,сонымен бірге құқық бұзушылықтарды ашу мен анықтауға адамдардың жәрдемдесуі.Ол үшін жақсы ойластырылған жоба, жолдау қажет, яғни қылмыстармен күресті тек құқық қорғау органдары ғана емес,сонымен бірге қоғам мүшелерімен да бірлесе отырып жүзеге асырса, оң нәтижеге жету мүмкіндігі көбірек болар еді. Онда криминалдық тақырыпқа арналған бағдармалар орын алып, басты мақсат халықпен қылмыстыққауіптілігін жеткізу. Яғни, біз де осындай саясат арқылы экономикалық қылмыстармен,әсіресе экономикалық контрабандамен күресудың нәтижелілігін жоғарылатамыз.

Сот тәжірибесіне сәйкес «күшті куәлік базасынсыз қылмыстық істерді уақытылы ашу мен сәтті тергеу мүмкін емес. Құқық қорғау органдары мен халық арасындағы нақты қатынастарды бекіту үшін сәйкесінше заңи база, әлеуметтік-саяси және экономикалық жағдайы қажет, ал ең бастысы-құқық қорғау органдарының қызметкерлерінің ұзақ және сапалы жұмысы қажет.

Осы шарттарсыз экономикалық контрабанда қылмысымен күрес нәтижесіз болады [7]. Негізгі мәселе болып табылатын, ол-кадрлық таңдау. Ішкі экономикалық қызметтегі құқық бұзушылықтармен күресуді жетілдіру үшін заман талабына сай білім деңгейімен жетілдірілген кәсіпқойлар қажет екені айқын, яғни экономикалық қауіпсіздік мәселелерімен айналысатын маман экономика және құқық аясындағы жан-жақты білімді болып,осы салалардағы білімді шетел тілінде меңгеруі қажет.

Экономикалық контрабандамен күресетін қызметкерлер кәсіптік тәжірибеге бай болуы тиіс. Яғни, кедендік техникалық заттарды сәйкесінше кәсіпқой пайдаланады. Қазіргі кезде контрабандистер көптеген контрабанда тауарын транзит ретінде рәсімдейді, себебі транзит тауарлары ашылмайды. Сондықтан шекарашы тауардың салмағы мен құжаттарды салыстырып,екеуінің сәйкессіздігін байқауы керек.

Мысалы, Қытайдан контрбанданы әкелуге қылмыскерлермен жиі қолданылатын әдіс-азық-түлікке арналған жалған құжаттармен спиртті тасымалдайды,бірақ азық-түліктің салмағы мен көлемі спиртке қарағанда кіші.Осының негізінде шынында қандай тауар өткізіліп жатқанын көруге болады. Осы аталған тәсілдерді,ұсынылған шешу жолдарын жүзеге асыру арқылы кедендік іс аясындағы қылмыстардың өсуіне жол бермейді,құқық бұзушылықтар мен қылмыстардың ашылу деңгейін жоғарылатады,

экономикалық қылмыстар, соның ішінде экономикалық қылмыстар, яғни, экономикалық контрабандамен күрестің нәтижелілігіне қажет нормативтік құқықтық базаны қалыптастырады, қоғам мен кеден органдары арасындағы қарым-қатынасты жақсартады. Яғни, экономикалық контрабанданы жасау көрсеткіштері едәуір азайып, осы қылмысты ашу дәрежесі артып, осы аяда жетістіктер көбейеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» 18.11.2015ж. заңы
2. Алиев М.М. Субъект преступления и уголовная ответственность. Алматы. 2002
3. В.Бертовский., В.А.Образцов. Выявления и расследования экономических преступлений. М. 2003
4. А.И. Бойко., Л.Ю. Родина. Контрабанда- социально-экономическое содержание ответственности. М.2002
5. Н.Ефимчук. Таможенные органы в борьбе за экономическую безопасность государства. М.2002
6. [«Қазақстан Республикасындағы кеден ісі туралы» Қазақстан Республикасы Кодексі \(11.07.2014ж. 07.ж.өзгерістермен толықтырулармен\)](#)
7. Қазақстан Республикасы Министрлер Кабинетінің «Қазақстан Республикасының шекарасы арқылы алып өтуді декларациялау және оның тәртібі туралы» 1993 жылғы 19 ақпандағы №5 қаулысы

Борбата срещу икономическите престъпления

К.и.н. Богенбаева А.К., Бабаянц Марина

Казахская Головная Архитектурно-Строительная Академия,

Республика Казахстан

КОРРУПЦИЯ – НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ

Понятие коррупция существует еще с давних времен и в каждый определенный период жизни людей она проявлялась по-своему. В настоящее время определение коррупции, взятое из Конституции Республики Казахстан закона «О противодействии коррупции» звучит так: «Коррупция - незаконное использование лицами, занимающими ответственную государственную должность, лицами, уполномоченными на выполнение государственных функций, лицами, приравненными к лицам, уполномоченным на выполнение государственных функций, должностными лицами своих должностных (служебных) полномочий и связанных с ними возможностей в целях получения или извлечения лично или через посредников имущественных (неимущественных) благ и преимуществ для себя либо третьих лиц, а равно подкуп данных лиц путем предоставления благ и преимуществ»[2]. Другими словами, коррупция - это злоупотребление служебным положением с целью получения личной выгоды.

Проблема коррупции является одной из главных в большинстве государств всего мира. Ее чаще рассматривают с правовой точки зрения, и реже встречаются работы, рассматривающие ее с точки зрения экономики, но тем не менее, она имеет прямое значение к обоим аспектам. Приведу небольшой пример. Наверное, каждый гражданин той или иной страны задавался вопросом: «А чем лично меня коснулась коррупция в стране?» Конкретного общего ответа на данный вопрос нет, но у всякого резидента появлялось чувство, что с государством что-то не так, в то же время четкую картину происходящего представить сложно либо ему просто не дают этого сделать, затуманивая представление о происходящем. Жители работают, чтобы обеспечить себя так называемыми «атрибутами качества жизни» - продуктами, машинами,

недвижимостью, ежедневно просчитывая повседневный расход. Все жители своего государства обязательно должны оплачивать налог на доход, который уходит в казну государства. Помимо граждан страны налоги платят и предприятия за свое функционирование, также налог на свой доход, таможенные пошлины и сборы. В общем, для того, чтобы оставаться на рынке, нужно отдавать государству внушительные суммы. Оно собирает налоги и перераспределяет их на общее благо. Поэтому имеются некие социальные институты, которые обеспечивают жизни граждан: медицинские учреждения, коммунальные службы, образовательные институты, пенсионные фонды и органы правопорядка. Но их обеспечение происходит за счет удержания зарплаты. Вроде бы все становится на свои места и понятно куда расходуются собранные с граждан и прочих лиц налоги. Но если вдруг у коррупционеров меняются планы, они перестают думать об общем благе и к собранным с народа деньгам относятся как к своим, заработанные своим умом и трудом. Денег в казне становится все меньше, они уходят на их личные атрибуты, а в социальные институты поступает все меньше средств, падает качество медицины, уменьшается выдача пенсии, постоянный рост тарифов ЖКХ и прочие составляющие государства. Когда это продолжается длительное время, из года в год, становится только хуже, люди начинают понимать, что в стране есть коррупция и направляют все усилия на то, чтобы ограничить ее и максимально защитить бедных и слабых в обществе. К сожалению коррупция встречается в каждой сфере человека и надо уметь говорить: «нет». Ведь в конечном итоге все коррупционные издержки оплачиваются потребителем и налогоплательщиком.

Главный закон, который борется за прекращение коррупции в Республике Казахстан, является Конституционный закон «О противодействии коррупции», в котором говорится только о запретительных способах и способах пресечения. Но, к сожалению, суровость и жесткость законов никогда не устраняли незаконные действия, подтверждением этому является история, имеющая целый ряд примеров. Стране нужны значительные экономические меры, которые будут не только сдерживать коррупцию, а избавят страну от нее раз и навсегда.

На сегодняшний день Казахстан находится на 122 месте из 180 в рейтинге стран мира по уровню восприятия коррупции [3]. Социально-экономическое положение республики таково, что какими бы ни были экономические изучения, они так или иначе связаны с экономической безопасностью. Представление

экономической безопасности так многогранно, что в одной работе невозможно исследовать даже главные ее стороны. Я считаю, что коррупция – это составная часть теневой экономики, твердо вошедшая в общественно-экономическую жизнь государства [1, с. 47].

Теневой экономике необходимо легализация недвижимости, личного имущества, сфер услуг, средств производства. В законном порядке это делать запрещено. В такие моменты зарождаются коррупционные предложения, к тому же с повышением объемов эти предложения поступают все чаще и набирают обороты. Из этого можно сделать вывод, что борьбу с коррупцией нужно начинать борьбой с теневой экономикой, а уголовно-административные меры должны объединиться с экономическими. Только в этом случае государство сможет сократить до минимума коррупционные связи.

Самый страшный итог роста коррупции – это коррумпированность сознания граждан, при котором существенный ущерб принимает на себя экономическая безопасность.

Коррупция коснулась и социальной сферы: средства распределяются так, чтобы рост преступности в обществе проявлялся сильнее и тем самым увеличение общественной напряженности в стране, отрицательно оказывающий большое влияние в экономику государства и устойчивость. Нельзя не подчеркнуть то, что коррупция в Республике Казахстан набирает обороты из года в год. Этому фактору представляет недостаток общественно-политической свободы. Коррупция представляет собой настоящий метод управления, потому что сама коррумпирована.

Еще одним значимым фактором считается ограниченная нацеленность исследований согласно противодействию коррупции в отсутствии постановления трудности в общем.

Теневая экономика и коррупция имеет прямую зависимость друг между другом. Теневой сектор формирует отличную основу с целью формирования коррупции, так как он за пределами закона, по этой причине борьба с коррупцией не будет иметь результата, если одновременно не бороться с теневой экономикой.

Выходит, что первостепенная цель по борьбе с коррупцией – борьба с теневой экономикой. Чтобы уменьшить уровень теневой экономики необходимы

установка и постановления нестандартных правовых и экономических вопросов, нацеленных на ликвидацию проблемы. Нужна концепция проектов и метод операций, технологически процессы принятия и осуществлении административных решений. Не забывая о параллельной эффективной борьбе с коррупцией.

Литература:

1. Дорожкин А.В. Комплексно-правовой подход и контуры государственной политики в отношении субъектов теневой экономики // Экономика и предпринимательство, — № 4 (ч. 2), — 2015 г. — С. 44—48.
2. Закон Республики Казахстан от 18 ноября 2015 года № 410-V ЗРК «О противодействии коррупции».
3. Данные портала Transparency International (<http://www.transparency.org/country/#KAZ>)

Правото конституционна

Кожухметова А.Е.

к.ю.н., доцент

КАТУ им. С.Сейфуллина

г. Астана, Республика Казахстан

ПЛЕБИСЦИТ (РЕФЕРЕНДУМ): КАК ФОРМА НЕПОСРЕДСТВЕННОЙ ДЕМОКРАТИИ

Плебисцит (референдум) как одна из форм непосредственного участия граждан в политической жизни страны получил в последнее время достаточно широкое распространение в демократическом мире. Так, в Европе для решения наиболее важных государственных вопросов применяются такие референдумы как: обязательный, факультативный, отклоняющий, конституционный, законодательный, а также референдум по международным вопросам.

Современной теории государственного права известны различные формы всенародного голосования, многообразие которых получило достаточно развитие еще в древности. Так, еще во времена Афинского правителя Клисфена афинское государственное право пополнилось новым установлением, названным “остракизмом” (от греческого “остракон” – черепок) – это голосование в народном собрании, имеющее целью выяснить, есть ли среди граждан такие, кто представляет угрозу государству (своим чрезмерным влиянием, большой популярностью и т.д.). Остракизм был задуман как предупредительная мера против возможных тиранов (диктаторов), а и как наказание за конкретное противоправное деяние.

Плебисцит (референдум) можно классифицировать по различным основаниям: по обязательности проведения; по предмету, то есть по вопросу, поставленному на голосование; по характеру принимаемого референдумов решения; по субъектам, иницирующим референдум; по цели проведения всенародного голосования.

Согласно действующим в современных государствах законам, решение некоторых вопросов внутренней и внешней политики государства могут

осуществляться лишь путем всенародного голосования. То есть проведение референдума по каждому конкретному вопросу является обязательным для исполнения всеми гражданами государства, а также всеми государственными органами и органами государственного самоуправления.

В 1977 году была принята очередная поправка к Конституции, согласно которой присоединение Швейцарии к организациям коллективной безопасности или национальным сообществам, должно быть предметом обязательного референдума. В Германии Конституцией предусмотрено проведение референдума по утверждению федерального закона, определяющего мероприятия по новому делению федеральной территории, причем решение этого вопроса обязательно выносится на всенародное голосование.

Согласно Конституции Эстонской Республики вопросы государственного устройства, правления, установления государственного языка, символики государства, а также касающиеся изменения Конституции могут быть пересмотрены только путем референдума. Обязательность проведения референдума по вышеперечисленным вопросам предусмотрена также законом, регулирующим вопросы референдума в Эстонии. В Японии поправки к конституции могут быть приняты также только путем референдума.

В отличие от того, что вопросы, выносимые на обязательный референдум строго оговорены Конституциями государств, где такая форма непосредственной демократии имеет место, предметом факультативного референдума.

Российское законодательство не содержит положений об обязательном проведении референдума, но предоставляет право субъектам Российской Федерации и муниципальным образованиям в своих правовых актах отразить вопросы, подлежащие обязательному вынесению на референдум

Конституционным называется референдум, посредством которого решается вопрос о принятии или изменении Конституции, то есть референдум, предметом которого является Конституция или ее положения, включая и конституционные законы. Конституционные референдумы в настоящее время широко распространены в демократическом мире. И это вполне обоснованно. Так, согласно конституциям таких государств как Германия, Испания, Казахстан, Литва, Марокко, России, Турции, Франции, Эстонии и т.д. дополнения и изменения в Основной Закон, а также принятие новой

Конституции происходит в форме всенародного голосования. И если во Франции новая Конституция может быть принята только путем обязательного конституционного референдума с решением императивного характера, то в Марокко, например, такой референдум является факультативным и может, при определенных условиях быть назначен королем.

Так, не разрешается проводить отменяющий референдум в год, предшествующий истечению срока полномочий одной из палат парламента и в течение шести месяцев после созыва избирательных комитетов для проведения выборов палат.

Отменяющий референдум значительно расширяет полномочия народа в реализации суверенитета. Однако, как и в отношении предмета голосования, так и в отношении права на народное вето, согласно Конституции Италии, существуют ограничения в осуществлении этого права, но эти ограничения, в отличие от ограничений в предмете голосования, позволяют избежать анархии в политической жизни государства и служат политической стабильности общества.

Как правило, конституционный референдум, если он имеет место в государстве, носит обязательный характер. А если учесть императивность его решения, то его можно назвать абсолютно обязательным.

Литература:

1. Якушев С.Н. Конституционное право зарубежных странах М., 2016
2. Политология: Курс лекций / под ред Иванова С.С., М. 2017.
3. Политология: Курс лекций /Под ред. М.Н. Татарченко. М., 2015.
4. Энциклопедический словарь. М., 2016.
5. Конституционное право зарубежных государств. М, 2015

Гражданско право

Демеубаева А.О., Истлеева Ж.Қ., Орақбаева Э.Н.

Қазақстан, Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университеті

МЕМЛЕКЕТТІК ІШКІ ҚЫЗМЕТ ФУНКЦИЯСЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Құқық қорғау органдарының ізге түсу субъектілері мен қатысушыларына бөлу біршама жасанды сипат алып отыр деп топшылауға негіз бар, өйткені құқық қатынастарына қатысушылардың кез келгенінде құқықтар да, міндеттер де бар. Айырмашылық - сол құқықтар мен міндеттердің сипаты мен бағытында. "Субъект" терминін пайдаланудың орынды екенін Қылмыстық іс жүргізу кодесінің құрылымынан көруге болады, онда қылмыстық процеске тартылған адамдар "процеске қатысушылар" деген бір ұғыммен білдірілген. Қылмыстық процеске қатысушыларды жіктейтін болсақ, оларды төртке бөлуге болады.

Біріншіден әділдікті жүзеге асырушы орган ретінде сотты бөліп қарастырамыз.екіншісі, қылмыстық ізге түсу функциясын жүзеге асыратын мемлекеттік органдармен лауазымды адамдар. Олар: Прокурор, Тергеу бөлімінің бастығы, Тергеуші, Анықтау органы, Анықтаушы.

Үшінші, өз құқықтары мен мүдделерін немесе өздері білдіретін құқықтар мен мүдделерді қорғап процеске қатысушылар.Сезікті, Айыпталушы, Қорғаушы, Жәбірленуші, Жеке айыптаушы .Азаматтық талапкер, Азаматтық жауапкер. Кәмелетке толмаған айыпталушының,сезіктінің заңды өкілдері.

Төртінші, Қылмыстық процеске қатысушы өзге де адамдар.Куә, Сарапшы, Маман, Аудармаш, Куәгер, Сот отырысының хатшысы, сот приставы. Бұл процеске қатысушыларға қысқаша түсініктеме берер болсақ, Сот, сот билігі органы бола отырып, қылмыстық істер бойынша әділ сотты жүзеге асырады. Прокурор - өз құзыреті шегінде жедел іздестіру қызметінің, анықтаудың, тергеудің және сот шешімдерінің заңдылығын қадағалауды, сондай-ақ қылмыстық процестің барлық сатыларында қылмыстық ізге түсуді өз құзыреті шегінде жүзеге асыратын лауазымды тұлға, Тергеу бөлімінің бастығы - алдын

ала тергеуді жүзеге асыратын органның тергеу бөлімшесінің бастығы мен өз құзыреті шегінде іс-әрекет жасайтын оның орынбасарлары.

Тергеуші - өз құзыреті шегінде қылмыстық іс бойынша алдын ала тергеуді жүзеге асыруға уәкілеттік берілген лауазымды адам. Қылмыстың сипатына қарай анықтау органдарына: заңмен белгіленген құзыретіне сәйкес қылмыстың белгілері мен оларды жасаған адамдарды табу, қылмыстардың алдын алу және жолын кесу мақсатында қажетті қылмыстық іс жүргізу және жедел іздестіру шараларын қолдану; Заңда көзделген қылмыстар туралы істер бойынша сотқа дейінгі іс жүргізу барысында анықтау органы бастығының өкілеттігіне өз құзыретінің шегінде

Бас басқарманың (Департаменттің), басқарманың, бөлімнің, бөлімшенің және анықтау органының өзге де бөлімшелерінің бастықтары ие болады. Анықтаушы - өз құзыретінің шегінде қылмыстық іс бойынша сотқа дейінгі іс жүргізуді жүзеге асыруға уәкілетті мемлекеттік лауазымды адам. Тергеуші, анықтаушы қылмыс жасады деп күмән келтірілгендігін хабарлап, соған байланысты ҚІЖ Кодексте белгіленген негіздерде және тәртіппен өзіне қатысты қылмыстық іс қозғалған, не ұстау жүзеге асырылған, не айып тағылғанға дейін жолын кесу шарасы қолданылған адам сезікті болып танылады. Өзіне қатысты айыпталушы ретінде жауапқа тарту туралы қаулы шыққан адам, не өзіне қатысты сотта жеке айыптайтын қылмыстық іс қозғалған адам,

Өзіне қатысты тікелей қылмыспен мүліктік залал келтірілді деп ұйғаруға жеткілікті негіз бар және оны өтеу туралы талап қойған жеке және заңды тұлға азаматтық талапкер болып танылады. Қылмыстық іс бойынша іс жүргізудің барысында қойылған талапқа байланысты заң күшімен қылмыспен не есі кіресілі-шығасылы адамның Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексімен тыйым салынған әрекетімен келтірілген зиян үшін мүліктік жауаптылықта болатын жеке немесе заңды тұлға азаматтық жауапкер болып табылады. Айғақ беру үшін куә ретінде іс үшін маңызы бар қандай да болсын мән-жай белгілі болуы мүмкін кез келген адам шақырылуы және одан жауап алынуы мүмкін. Іске мүдделі емес, арнаулы ғылыми білімі бар адам - сарапшы ретінде шақырылуы мүмкін.

Тергеуге және сот әрекеттеріне маман ретінде қатысу үшін іске мүдделі емес, дәлелдерді жинауда, зерттеуде және бағалауда, сондай-ақ техникалық

құралдарды қолдануда жәрдем көрсету үшін қажетті арнаулы білімі бар адам шақырылуы мүмкін. Аударма жасау үшін қажет тілді меңгерген және сезікті, айыпталушы, сотталушы; олардың қорғаушылары не жәбірленуші, азаматтық талапкер, азаматтық жауапкер немесе олардың өкілдері, сондай-ақ куәлар және өзге де процеске қатысушылар іс бойынша іс жүргізілетін тілді білмеген жағдайларда, сонымен бірдей жазбаша құжаттарды аудару үшін тергеу және сот іс-әрекеттеріне қатысуға тартылған іске мүдделі емес адам аудармашы ретінде шақырылады. Қылмыстық ізге түсу органы осы Кодексте көзделген жағдайда тергеу іс-әрекеттерін жүргізу фактісін, оның барысы мен нәтижелерін куәландыру үшін тартқан адамдар куәгерлер болып табылады. Яғни осы аталған тұлғалардың қылмыстық іс барасында атқаратын қызметтерінің орны ерекше.

Қазақстанның тәуелсіздігі жылдары ішінде демократиялық және құқықтық мемлекеттің сұранысына сай келетін құқық қорғау жүйесі қалыптасып, тұтас алғанда тиімді жұмыс істеп келеді. Сонымен қатар мемлекеттің құқық қорғау қызметі одан әрі дамытуды және жетілдіруді талап етеді.

Аралық және төрелік соттар жүйелері дамитын болады. Қоғам сот билігінің қызметін толық, объективті және бейтарап жария етілуіне мүдделі. Осы мақсатта халықтың сот қызметі туралы ақпаратқа барынша қол жеткізуін ұсыну арқылы сот жүйесінің ашықтығы мен айқындылығы деңгейін арттыру қажет.

Сот ақпараттарын тіркеудің заманға сай құралдарын енгізу сот ісінде бәсекелестік принципін іске асыруға ықпал етеді. Сот жүйесін жоспарлы түрде ақпараттандыру сот төрелігін іске асыру процесінде жедел ақпараттық-құқықтық қолдауды қамтамасыз етуге, істерді қарау мерзімдерін қысқартуға, сот шешімінің орындалу тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Сот кадрларын іріктеу тәртібін одан әрі жетілдіру жөніндегі шаралар қажет, бұл ретте судьялардың кәсібилігі мен биік адамгершілік қасиеттері – сапалы судьялар корпусын қалыптастырудың негізі болып табылатындықтан, судьяға үміткерлерге қойылатын біліктілік талаптарын қатаңдату мәселесі өзекті болып табылады. Сот қауымдастығының өз тарапынан да судьялардың Судья әдеби кодексінің талаптарын сақтауына қатаң бақылау, жол берілген барлық жөнсіздіктерге барабар әрі шұғыл әрекет етуі қажет.

Судья тәуелсіздігі кепілдіктерін орнықтыру үшін соттарды қаржыландыру және судьяларды тұрғын үймен қамтамасыз ету “сот төрелігін толық әрі тәуелсіз жүзеге асыру мүмкіндігін қамтамасыз етуге тиіс” дейтін

Конституция талаптарының толыққанды іске асырылуы маңызды мәселе болып қала беруде, бұл мемлекеттің қаржылық мүмкіндіктерін ескере отырып, судьялардың әлеуметтік қорғалуы және соттардың материалдық-техникалық қамтамасыз етілуі деңгейін кезең-кезеңмен көтеруді көздейді.

Сонымен қатар сот төрелігін іске асыруға араласқаны үшін, сотқа құрмет көрсетпегені үшін кінәлі адамдар заңда белгіленген жауапқа тартылуға тиіс. Сот ісін жүргізудің аяқтау сатысы сот актілерін орындау болып табылады, сондықтан олардың мүлтіксіз орындалуын қамтамасыз ететін шаралар қабылдануы қажет.

Осыған байланысты мемлекеттік сот орындаушыларымен қатар жеке сот орындаушыларының институтын енгізу – сот ісін жүргізудің тиімділігін арттырудың маңызды шарасы. Сот шешімдерін орындаудың аралас моделі шеңберінде мемлекеттік сот орындаушылары мемлекеттің кірісіне өндіріп алу, сондай-ақ мемлекеттен өндіріп алу туралы құжаттарды мәжбүрлеп орындату құқығына ие болуға тиіс. Сот актілерін мүлтіксіз орындауға, оның ішінде сот шешімін орындаудан бас тартқаны үшін жауапкершілікті күшейту, борышкерлерге қатысты шектеу шараларын қолдануды одан әрі кеңейту, атқарушылық іс жүргізуге іс жүргізушілік сот бақылауын күшейту арқылы қол жеткізу қажет.

Әдебиеттер

1. ҚР-ның Конституциясы-Алматы 2007ж. өзгертулер мен толықтырулармен.4б
2. ҚР-ның Қылмыстық іс жүргізу кодексі- Алматы баспа 2007ж.34б
3. ҚР-ның прокуратурасы туралы :ҚР-ның Президенттінің жарлығы 20.12.1995ж.37б
4. «Сот жүйесі мен судьяларының құқықтық мәртебесі» ҚР Конституциялық заңы 2000ж 25 желтоқсан.2009 жылғы өзгертулер мен толықтырулармен.12бет.

CONTENTS

ПУБЛИЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Модерна технология за контрол

Слидзевская О.С. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МОТИВАЦИИ

ГОСУДАРСТВЕННЫХ И ГРАЖДАНСКИХ СЛУЖАЩИХ 3

ИСТОРИЯ

Испанкулова Г. А. ҰЛТТЫҚ САНАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ КӨЗДЕРІ 7

ПОЛИТОЛОГИЯ

Глобални проучвания

Балбаева Ж.К. ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ФАКТОР В СТРАТЕГИИ ИНДИИ 10

Залесский Б. Л. БЕЛАРУСЬ – ФРАНЦИЯ: СИСТЕМА ПОЧЕТНЫХ КОНСУЛЬСТВ
..... 14

Шабает Ю.Н. К ВОПРОСУ ОБ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЯХ РАЗВИТИЯ
ВОЕННОЙ НАУКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН 17

ЗАКОН

Международно право

Демеубаева А. О., Абылова К. А., Айтеке К. А. ТРАНСҰЛТТЫҚ
ҚЫЛМЫСТАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУШЫ ҚҰҚЫҚ
ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ..... 24

Салина А.Ш., Аманбекова А.Е., Ахметова А.Е., Чекмарева Н.В. THE
IMPORTANCE OF LAW IN PRESENT 28

Ospanov A.V., Bogdanova A.A., Arabadzhi K.D. THE PROCESS OF GLOBALISM
IN THE MODERN WORLD 31

Tynbayeva G.S, Myrzakhmetova S.M, Kul ACTION OF RULES OF
INTERNATIONAL LAW IN THE LEGAL SYSTEM OF THE USA. THE INTERNATIONAL
CONTRACTS IN THE RIGHT OF THE UNITED STATES OF AMERICA 34

Смакова Т.С, Кульмуратова С.Р. ШАРИАТ И ОБЫЧНОЕ ПРАВО В
ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ 39

История на държавата и правото

Чічеріна М.О. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІДЕЇ ПОРІВНЯЛЬНОГО
ПРАВОНАВСТВА 42

Трудово право и осигурително право

Кожебаев А. О БАРЬЕРАХ В НАЦИОНАЛЬНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ СТРАН ЕАЭС В СФЕРЕ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ	46
Судак І.М. ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ.....	51
Слободян І.Ю. ПОНЯТТЯ, ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ЦІЛЬ СУМІСНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ.....	55

Наказателно право и криминология

Жаналиева А.Ж. Ахметов С.Ү., Демеубаева А.О. АДАМ ҚҰҚЫҒЫН ҚОРҒАУДАҒЫ АДВОКАТУРА ИНСТИТУТЫ.....	59
Байкенжина К.А.,Бақтыбаева А.Б ЭКОНОМИКАЛЫҚ КОНТРАБАНДА ҚЫЛМЫСТАРЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ	63

Борбата срещу икономическите престъпления

Богенбаева А.К.,Бабаянц Марина КОРРУПЦИЯ – НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ	72
--	----

Правото конституционна

Кожухметова А.Е. ПЛЕБИСЦИТ (РЕФЕРЕНДУМ): КАК ФОРМА НЕПОСРЕДСТВЕННОЙ ДЕМОКРАТИИ.....	76
--	----

Гражданско право

Демеубаева А.О., Истлеева Ж.Қ., Орақбаева Э.Н. МЕМЛЕКЕТТІК ІШКІ ҚЫЗМЕТ ФУНКЦИЯСЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	79
CONTENTS.....	83

244934	*245009*
244983	*244629*
244308	*245008*
244972	*245010*
245018	*244498*
244497	*244885*
244984	*245090*
245069	*243700*
245241	*244196*
245318	